Массо а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган («СВЕТ»)

Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 72 (5178). | ЕРА, 15 июнь 1972 шу. | 2 кеп. | *Газет арадуьлу 1923 шера дениз*

КПСС ОБКОМЕ

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР 50 ШУ ДИЗАРА КИЙЧО ЯРАХИ ДЕЗДАРАХИ

1972 шера 30-чу ноябре 50 шу дуза Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика хьаль. Дlадахача 50 шера, партен Советски правительствоси доккха новкъостал дарах, Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхоша доккхий толамаш даьхад экономически, социальни, культурни дегlахара.

Республике хьалхьа йоккхий мехкадьтта чакхдоахен мехкадьттахимически предприятеш. Дикха толамаш даьхад юрта боахана, Іилма, культура дакъе, къахьегамхой хьалаш тоадеча. Халкъа боахам дегlабоалабеча дика толамаш дахарех Нохч-Гlалгlайчена 1965 шера елар Ленина орден.

КПСС ЦК сецамга хьежна КПСС обкома бюрос сецам баьб Нохч-Гlалгlай АССР-а автономе 50 шу дизара, ленински къаман политика котъалара цlей республика беррига къахьегамхой доккха цlей хилара тарра, Советски Социалистически Республикай Союза ах бlаь шера юбилейга кийчо яра юкъе доагlа дакъа хилар тарра белгалдаккха.

Нохч-Гlалгlайчен автономе 50 шу дузача денна кийчо яра бош бола организаторски политически болх тlаберзабаь хила беза КПСС XXIV съезда решенеш, йиссагlча пятилетка шоллагlча шера планаш Советски Социалистически Республикай Союз хьаль ах бlаь шу дизара юбилей сийна тlайийца социалистически декхарашш толамца кхочушдара.

Нохч-Гlалгlай АССР автономе 50 шу дизара кийчо яран дездаран йола республикански комиссе вlашагlъеллай. Цу юкъе боагlа нов. С. С. Апряткин — КПСС обкома хьалхара секретарь (комиссе председатель), нов. Р. В. Вахаев — Министрий Совета председатель (комиссе председателя заместитель), комиссе членаш хи. М. Ш. Бамматгиреев, М. А. Керимов, К. И. Оздоев, Х. Х. Боков, М. А. Дорохов, А. М. Слюсарев, С. В. Синельников, О. А. Чадинов, О. С. Беляев, Р. А. Саламова, П. И. Громов, В. И. Жигалов, В. В. Варламкин, П. И. Латышев, Н. И. Праведный, В. А. Татаев, М. М. Афанасенко, Ф. Я. Юрченко, Г. В. Калагов, Н. И. Поляков, Р. Н. Тимошенко, Г. Г. Олейников, А. Т. Дегай, З. А. Ахмадов, Р. А.-Г. Гойтов, Г. И. Инарказв, Е. В. Брыкин, П. Я. Гуреев, Н. М. Гусинин, Б. М. Бузуртанов, Н. В. Полушкин, Ф. В. Мирчев, М. У. Умаров, Г. В. Силокин, Б. О. Гайсанов, М. А. Мамаев, В. Ф. Шапкин.

Нохч-Гlалгlай АССР автономе 50 шу дизара кийчо яран дездаран йолча организационни идеологически мероприятей план чlоагlъяьй.

Парте горкомаш, райкомаш, облсовпроф, ВЛКСМ обком, республикански общество «Знание», министерствайи ведомствайи кулгалхой декхарийла ба чlоагlъяь мероприятеш чакхйоахаргйола гlулакх вlаштlехьдаккха.

ХАЛКЪА ТІАХЬОЖАМХОЙ СИЙЛЕН ДЕКХАР

Общества гlулакхашта кулгалдеча мугlарера къахьегамхой юкъеозара чlоагlа лоархlаше я халкъа тlахьожама органаш. Тоъам ба дукхьал вай республике 25 эзар совгlа сарг юкъе а волаш 1575 группаш пости вlашагlъеллалга белгалдеча. Из мах баь воргоадаш бокха низ ба. Хlьата партийни организацеш цар балха найса кулгал е деш боагlаш бола постам толача моттигашка халкъа тlахьожамхой пайдане гlулакхаш дукхагlа гучадуйл. Цар шоай вертера декхар лоркl партен правительстве директиваш кхочашъяра цахадлаш тlахьожаш лоаттабелга, пачхьалкхен дисциплинен социалистически законности чlоагlъелга.

Халкъа боахама производства торонаш пайда дикагlа ецаран вйононе режим «Іоагlъяран къахьехьа» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмо арадаьлачул тlехьагlа республика предприятешка, колхозашка, совхозашка Іалашьмате дукха даьд халкъа боахама торонаш дикагlа пайда ецара, производства маша тайп-тайпара материалаш, бедал, дозгор, иштта кхидар дьурмат деш дlалаийтара. Духхьал дlадахача цхьан шера республике кходаьд 155 эзар тонн мехкадьттен мехкадьтта продукташи, 44 миллион киловатт-сахьат электроэнерги, 25 эзар тонн услови доагор, кхыйола материалаш. Иштта дукхьал кхоль материалаш, бедал дlа а ухийташ кхы тlа хьаьнй 1 миллион сома махьа продукци. Производства резервий балха юкъеозача, халкъа рузкъе хьуриат деш лападеча тlадьале юкъи. Дукха хlамаш хьагойт мохашкара «Грозэнерго», «Старогрознефть» НГДУ, Ленина цlерагlча мехкадьтта чакхдоахача, «Электроприбор» заводий, Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза, Урус-Мартана района «Горец» совхоза, Грозненски района 1-ча Май цlерагlча колхоза халкъа тlахьожамхоша. Цар вlедра дакъа лоац пачхалкхен шайд кхоачалъяра администрацешен партийни организацешен кулгал деча, пачхьалкхен къахьегамен дисциплина тахдоаршца бюрократизмах волонтен дилаерашца къовсам лоаттабу.

Хьта лоаттабенна цlе доаттабелга йоаргдай групий постий лоттийташ, Цу «балхе доапарам принципиальность йолаш, кхоачамбоацераш лоаргдоаяаш, болх тоабара дог лазаш е производства торонаш дика йоазаш а хила беза. Хlьата уж гlулакхаш кхоачашдеча дакъ хьалхе латта белараш коммунисташ ба.

Укх тlехьарча хана халкъа тlахьожамхой гlулакхаш дукхагlа дуцца а царна эшаш дола новкъостал до а хьнай КПСС Старопромысловски, Грозненски, Веденски райкомаш, Малгlабикен Гудермеси горкомаш. Из ала йиш яц парте Заводской, Ленински, Ачхой-Мартана райкомех. Социалистически доалалье лорадара халкъа тlахьожамхой лерттlа оарцагlбахаш цар.

Геттара чlоагlа теркам тlабахийта беза къахьегамен технологически дисциплина тоадара, болх пайдане хургболча тайпара вlашtlехьдаккхара, балха ха зехьа ца йоайтара, предприятешка ритмично болх байталга Іалашдара. Цу тайпарча кхоачамбоацарашца дlахаватта къовсам лоаттабелга хlара тlахьожамхочун сийлен декхар да. Иштта шоай балха юкъ моттиге лоаттале деза цар арахецача продукци дикал лакхъяра, совлен болча боллоеки гlулакхара кхахи виперит мукъахдара, еррига оборудование производства юкъеозара, [illegible] дикал де.

Цlенхашта кхоачамбоацараш лелаяроаш я республика юрта боахаме а. Укхаза Іалашмате дукха де йиш йокаш я колхозий совхозий халкъа тlахьожамхой группаш. Республика дукхаеш болхамашка хlама а во пайда эц алат, хьайбий продукци арахецаре кхьерта йолаш йолча резерваш, техника хlара шера боалавенна дукхагlа доаттоаш кхе а къахьегаме онаарле лоадаж болаш лакхал, рентабельность лекха я. Из гlулакх даьм шоай дега литтани вlашта производства пайдане хургдар вlамага дар лоаттар тераш ца деш Іе йиш болаш бах хьалхал тlахьожамхой.

Республика цхьайолча районашка алат чуцца бовзбенна. Из чlоагlа бахктохаме да а кхаш ловладаржта, СССР хьаль 50 шу дизара юбилей бала набахтlара накъабихара лакха декхараш тlа а йийца совхха гуаръ деш тlаtlертта къахьегаш хиначу республика механизаторашна во хьувкъам клебейбац. Хlанз вертердар алат, кхыйола культурий лоадицча хьажи эша ца йолийташ чуйда яхар да. Из декхар кхоачашдеча колхозийи совхозийи партийни организацешта, правленешта дирекцешта мохьсера новкъостал де декхарийла ба юртара халкъа тlахьожамхой. Цар шоай бlаргкlалара делийта йиш яц алат чуэцарца, из пачхьалкхен амбарашка дlахьачийтарца, ча хьегулдарца, хумех оргlаш дарца, нукъадахиз лаьттай ахарца, шоллагlа юв культураш дlаерца, доакъар Іалалдарца дувзадена дола балхаш. Из де йиш хургьац, нагахьа санна хlара бригаде, хьатта вlашагlъехка постам ца хуле, боахамий партийни организацеша цар балха даим терко ца йой.

Парте горкомаша, райкомаша, горрайисполкомаша деина кулгал де деза халкъа тlахьожамхой органий балха, цар тlахьожам массоаи, нагахь гушш пайда лушш хургбола гlулакх вlаштlехьдаккха декхарийла я уж.

КОМИССЕ ХЬАЛХАРЧА ТОХКАМА ИТОГАШ

Хьажкlай декха хьувкъам кхебара республика кхаш лоладерашта юкъе яьржача социалистически яхьа итогеш еш бьача хьалхарча тохкамо хьаьхкад, из культура кхеара агротехника еррига республике дикка лакхъеналла. Дlадахача шера йийсдича дукхагlа дуйнагlа а укх шера ялата силосай дlайийна хьажкlаш. Шелковской, Урус-Мартана, Ачхой-Мартана районашка хьажкlаш дукхагlча дакъе квадратно-гнездови хьисапе дlайийнай. Агротехника бокъонаш дlадахача тайпара листа я хlара гектара тlа дlайийна хьажкlаш. Из культура дукхагlъяр дlадахача шера йиба аьлча, удобренешка хьаьхдаьча лаьтта йийнай еррига районашка.

Республикански комиссе тохкам баьча дийнахь къаьстта дика хьал долаш яр Ачхой-Мартана района «Лермонтовский», «Самашкинский», Урус-Мартана района «Гойтинский», Мичурина цlерагlча совхозашка, Шаьла района XX партсъезда, Ленина цlерагlча колхозашкен «Джалка» совхозен, Гудермеса района «Кавказ» колхозе, «Дружба» совхозе, Грозненски района «Атагинский» совхозе Сунженски района «Путь к коммунизму», XIX партсъезда цlерагlча колхозашка дlайийна хьажкlаш. Надтеречни районе хьаьд совхозашка нийсйача дикагlа хьал долаш я «Братский», «Знаменский», «Надтеречный» совхозашка дlайийна хьажкlаш. Шелковской района боахамашта юкъе, дlайийна хьажкlаш дикагlа хиларах лакхагlа оценкаш яьхар Ленина цlерагlча, «Коминтерн» колхозашка, Наурски района боахамашта юкъе — «Красное [illegible]» колхозе, иштта дlахо.

Хьажкlай лакха хьувкъам кхебара теркам тlабохийташ къаьстта дика къахьийгад республикан цхьайолча звенош. Царех я, Ачхой-Мартана районерча «Самашкинский» совхоза Хачеров Аьмада, «Лермонтовский» совхоза Заххаев Лаьчий, Матаев Берса, Урус-Мартана районерча Мичурина цlерагlча совхоза Межиев Аьхмада, «Гойтинский» совхоза Исраилова Халипата, Кусиев Вахида, Шаьла районерча «Подгорный» совхоза Исмаилов Моввде, XX партсъезда цlерагlча колхоза Ломалиев Іаьвий, Ленина цlерагlча колхоза Магомадов Селима, «Дружба» колхоза Айсалгуров Вахий, Сунженски районерча «Путь к коммунизму» колхоза Гордиенко Николая, кхеберий звенош.

Цунца цхьан цхьадолча боахамашка хlакза а эшшача тайпара теркам тlабахийташ хьажкlаш кхеара. КПСС дукхача районий райкомаша, райисполкомаша, партийни, профсоюзни организацешна кlезига тlахьожам лоаттабу хьажкlий хьувкъам кхебара яьржа социалистически яхь бакъахьарча вовкъа яккхара. Боахамий кулгалхоша, отделенешта управляющешта бригадираш кlезига теркам тlабохийт хьажкlаш кхеара агротехника бокъонаш нийсса кхоачашъяра.

Ялатан силосан квадратно-гнездовй хьисапе хьажкlаш дlаерзхьалха санна кlезига теркам тlебохийт Сунженски, Малгlабика, Грозненски, Наурски районий колхозашкен совхозашкен. Наьсарен районе силоса йийна хьажкlаш кхоалагlа дакъе бlаьсти дьхача лаьтта тlа дlайийнай. Хlанз а кlезига удобренеш тоъе хьажкlашта.

Тохкам беш дукха моттигаш нийсъелар дlайийнача хьажкlашта тlахьожам лоаттабеш деш дола балхаш во вlаштlехьдаьча. Кlезига пайда эц оасар деча вlеддагlча мохкаех, цунна тlейира теркам тlабахийташ хьажкlашта хий диллара, дика кхоачаш дац обработка ца ехьдола балхаш. Тохкам беш хийначе республикански комиссе кулгалхоша, шехалана дукха дийцад цу кхоачамбоацарех республикански газетий оаргlонаш тlа, дийцад телевидене, радио гlолла. Хlьата дукха деьд хlанзале уж кхоачамбоацареш дlададахара а. Хlьата а цхьайолча колхозашка, совхозашка, отделенешка звеношка хьажкlий кхаш оасарах цlенкара балхаш чакхдоахарг еиза оарцагlбале беш. Цунцьа КПСС горкомий, райкомий, горрайисполкомий, партийни, профсоюзни организацей, специалистий, боахамий кулгалхой декхар да, хьажкlашта зе деча оасара бахамашка, са деакхача хlамашка, лазаршка лоаттабен болча къовсама, хий дуллаш, удобренешца подкормка ец, хьажкlий лакха хьувкъам кхебара деш долча кхыдолча балхий темпаш сихъяра тlехьа а ца тетташ лоаткъача хана мероприятеш вlаштlехьъяхе. Къаьстта теркам тlабахийта беза тоъаш болаш шоай хашкахьа хий диллара, оасар дара балхаш дикагlа чакхдахара, оасар деча зlамигача мохкаеш бахзан бакъаьяра пайда эцара, оасара бахаш цхьнкара меттал, катайлашкара, маькъашкара, уж дукха Іайнача кхыц моттигашкара дlаккхара. Хьажкlаш сов кийлха е листа кхеш хилча цар хьувкъам лохалуга даге а долаш, цахаддаш тlахьожам лоаттабе беза дlайийна хьашмlаш хlара гектара тlа эшшача боарамагlа хилийтара.

Укх денношка хьажкlий лакха хьувкъам кхебара яьржача социалистически яхьа шоллагlча итог а йоалургья республикански комиссе.

Советски Социалистически Республикий Союза Лакхехьарча Советан Президиума УКАЗ

[illegible]

УКАЗ

СССР Министрий Совета [illegible] хьалхашка доадъ, 1972 шера 9 апреле Багдаде кулгаш йоаьча, СССР Лакхехьарча Совета Союза Советски Къаман Советан кхыча мехкашцарча гlулакхий комиссеша вогадаьча Советски Социалистически Республикий Союзаи Иракски республикаи юкъерча доттагlалахи цхьана гlулакхаш леладарахи доагlа Договора ратификаци йойла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1972 шера 13 июнь.

РСФСР ТОРГОВЛЕ ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ТОРГОВИ ОРГАНИЗАЦЕЙ БОЛХЛОШТА ЯЛАРАХ ДОЛА

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Советски торговле дакъе дика гlулакхаш карагlдаларах

РСФСР заслуженни болхло яха сийлен цlи дойла

Мадие Полина Семеновнайна Нохч-Гlалгlай АССР — Грозненски универмага секце заведующе заместителъа.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель М. ЯСНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 8 июнь 1972 шу.

ССССР ХЬАЯЬ 50 ШУ ДИЗАРА НАКЪАДОЛХАШ

БУРУВДЕТАРАШ

Грозненски бурувтохара балхий управлене вечера чlоаргагlа буру тоха дезачарех я Заманкулера № 41 йола скважина. Цуна буру тохаш йолча мастер Овчинников Николай Васильевич верте латтача бригада къаьстта дика къахьег укх шера. Май бетта заданегlа 500 метр мара бурув тоха дезаш ма хиннача цо тохар 751 метр я. Ер шу доладелча деиз цу скважина 830 метр бурув техад цо. Хlанз укх бетта тlехьарча денадза чотих бурув тохаш я бригада.

МЕХКДАЬТТАХОЙ

Дlадахача бетта дахьа толамех кхы а дикагlа хулийтеш къахьег укх бетта «Октябрьнефть» НГДУ Далагов Тlахlир верте латтача Гудермески мехкдаьттахоша. Цар укх бетта хьалхарча кlирагlа заданел совгlа даьккхад 500 тонн «Іаьрж доккуйе. Дlадахача шера укх хана дийнахьа буса доаккхаш хиннача 50 тонн дукхагlа дахьдоаккхаш дола мехкдаьтта.

Социалистически яхье хьалхалатт Панченко Владимира Петрученко Ибрахим верте латта бригадаш, мехкдаьтта доаха операторашш Байрамов, Перидзе, Абаев, Любов, Чередниченко, кхы дукха бараш а.

Ж. ЖЕВНИН.

ХИМИКАШ

Дlадахача мае бетта дахьа къахьегама толамаш кхы тlа а лакхдеш къахьег укх бетта Грозненски химически комбината дукхахаш цехий коллективаша. Царна юкъе хьалхале латтачарех я Чикгериев Заинда верте латтача полиэтилен арахецача цеха коллектив. Товарни продукци арахецара укх бетта план 118 процент кхоачашъеш хьайоагlа цо. Ер бутт болабеча дениз цо пландел совгlа арахийцад 80 тонн полиэтилен.

Иштта дика хьаьхьег Калыхов Виктор Григорьевич верте латтача фенол арахецача цеха химикаша. Цар хlанзлехьа задане совгlа арахийцад 200 тонн гаргга фенол.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

РЕМОНТНИКАША ЭНЕРГЕТИКАШТА

Энергетикий хоашташ дикагlа кхоачашдара къаьстта дика къахьег пятилетка шоллагlча шера «Грозэнерго» центральни ремонтно-механически завода болхлоша. Хlара бетта план тlайийцаш социалистически декхараш даим тlеххоачашду цар. Цудукхьа ер шу доладелча деиз цар плана совгlа реализаци яьй 18 эзар сома махьа продукци, хlьата задане совгlа арахийцай итт эзар гаргга сома махьа продукци.

Социалистически яхье хьалха латт хита Петров Владимир верте латтача электрообмоточни цеха коллективни Черкесов Васила кулгалду ремонтно-турбинни цеха коллективни.

Л. МЕРКУЛОВА,

«Грозэнерго» центральни ремонтно-механически заводa плановни отдела начальник.

МЕХКДАЬТТА ЧАКХДОАХАРАШ

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкашта юкъе хlинзалехьа гучабаьлаш я товарни продукци арахецара хьалхарча ах шера план кхоачашдаь коллективаш. Царех я Пирис Розалия Несоновна верте латтача № 21-1 йолча установка коллектив. 13-ча июне деиз шоллагlча ах шера чотах мехкдаьтта продукци арахецаш я из.

Цул дукха тlехьабисац Васильева Лидия Николаевна кулгалдеча № 43-5 йолча установка технологаш. Ялх бетта план 14 июне кхоачашдьйй цар. Ер бутт бовлелча плана совгlа арахецаргья эзараш сомий махьа мехкдаьтта продукци.

Л. БАГРИНЦЕВА,

[illegible]

ГІИШЛОШЪЕРАШ

Пятилетка шоллагlча шера республикерча гlишлошъерашта юкъе хьалха латтачарех я «Чечингсельстрой» треста коллектив. Ше тlайийца социалистически декхараш тlеххоачашдеш хьайоагlа из. Укх шера йиьлагlча квартале мара эксплуатаце дlакхла ца езаш хинна Грозненски районера № 18 йолча шурий совхозера 3840 хьакхана лаьрхlа йола санпарник-откормочник май бетта йистенъяккхар цо. Малгlабика районе «Алханчуртский» совхозе а иштта хана дукха хьалха хьаьлъяь хьийкхай треста гlишлошъераша 660 бежана лаьрхlа йола тхи помещени. Укх шера цар иштта йистенъяккхай 500 тонн дlаоттее моттиг йола овощехранилище, кхыйола зlамига гlишлош объекташ, вайта чубеха цlенош.

Треста гlишлошъераша планел совгlа укх шера генподрядагlа чакхдаьккхад 148 эзар сома махьа гlишлой-монтажни балхаш, хlьата задане совгlа шоай низаца даь балхаш 223 эзар сома махьа да.

Уж толамаш доахача хьинера къахьегарда белгалъяьлча я А. В. Волченко, А. Н. Накахаев, И. Г. Верхударов верте латтача дlахьоже лоацча механизировани колонный коллективаш.

Н. САМОЙЛОВА,

«Чечингсельстрой» треста плановни отдела начальник.

МАШИНИСТАКЪАХОЙ

Грозненски машинистакъа отделене къахьегами кхерамзлен техникен лорарна боле дукха общественни инспекторашш ба. Уж хьежа болх беш йолча моттигашка, къахьегама хьалашка, нагахь кхоачамбоацараш нийсъелча уж сиха дlадоах. Цар иштта болх барак дикка кlезигденнад хулаш дола хатараш, балда тlа нийслу бран.

Укх денношка машинистакъа отделене начальника приказагlа къахьегами кхерамзлен техникен лорарча дукхахача болхлошта бараш е оалаш ахчан премеш хьоаьйр. Царна юкъе ба Грозненски машинистакъа дистанце мастераш М. М. Ахмедов, вагонни депо слесарь П. М. Шевченко, машинистакъа Грозненски дистанце монтер П. Умаров, Грознерча станце башмачник А. Г. Попов, кхы дукха бараш а.

Г. АНОХОВ.

ХЬАЖКІИЙ ЛАКХА ХЬУВКЪАМ КХЕБАРА ЯЬРЖАЧА ЯХЬА ХЬАЛХАРЧА ТОХКАМА ИТОГАШ

	Ялата хьажкlаш дlаера план кхоачашъяр процентащца	Квадратно-гнездови хьисапе хьажкlаш дlаер процентащца	Еррига дlайийначе хlажкlах зуба гlолла дlайийнараш процентащца: ялата	Еррига дlайийначе хlажкlах зуба гlолла дlайийнараш процентащца: силоса	Хьажкlашта яхка удобренеш: моттигера ньаар тонн	Хьажкlашта яхка удобренеш: минеральни тонн	Хий дуллача лаьтта тlа дlайийна хьажкlаш: эзар га	Пхе баллий системах тохкама итогех республикански комиссе оценкаш
Ачхой-Мартана	100	87	100	100	3,3	1011	0,2	3,92
Ведана	100	—	98	100	6,0	34	—	2,9
Грозненски	107	52	92	100	13,0	1400	1,5	3,74
Гудермеса	100	85	100	100	—	447	1,6	4,01
МалгIабика	98	39	100	95	20,0	600	0,4	3,5
Надтеречни	97	63	100	90	14,0	405	1,5	3,44
Наьсарен	84	—	100	67	15,7	740	—	3,9
Наурски	102	45	99	100	7,0	2554	1,1	3,4
Ножай-Юрта	100	—	100	100	—	77	0,1	3,5
Советски	115	—	100	100	—	80	—	4,1
Сунженски	98	10	99	82	36,1	1118	2,1	3,50
Урус-Мартана	95	100	100	100	—	671	0,7	3,80
Шаьла	105	48	100	100	9,7	882	0,5	4,3
Шелковской	65	100	100	100	10,0	1673	2,6	3,6
Еррига республике	98	47	98	93	134,8	11882	12,3	3,61

Вай республике байза ца Іеш вай мехкарча дукхача моттигашка боахам ба № 7 йолча треста гlишлонтеча монтажни управлене гlишлошъераш. Мехкдаьтта чакхдоахача заводашкара установкаш, резервуарий паркаш, эстакадаш хьалъечь къахьегам ба уж. Цунаре къахьегарца белгалбаьлла ба электросварщикаш Калиниченко Виктор Павлович, Багацкий Сергей Владимирович, Левакин Николай Филиппович, кхы бараш. Царех хlараме шой смений нормаш дикка тlеххоачашъю.

СУРТА ТІА: электросварщикаш В. Калиниченко, С. Багацкий, Н. Левакин. С. Курганов сурт.

ЯЛАТ ОЗАРА КИЙЧО Е

Маьлха денош дукхагlа не уз сихагlа буз фийг, совагlа доккхагlа худ канаш. Дика хьувкъам кхобара дукха болх бу колхозий, совхозий къахьегамхоша а. Кастта хьувкъаргда гурахь дийна ялат.

Хlьата хlанз чуэцаргйола ялат озара таразаш кийчъе деза. Цхьаккха а гlанги тулалургйоацаш ялат уза еррига таразаш тоадаь хила деза. Къаьстта теркам тlабахийта беза колхозий, совхозий хlара отделене ялат чlадола машинаш ухаз таразаш хаинахьа тоадаь хилийтара.

Укх шерара хьувкъам (алие, бьаьпадиараш, сом) озаргбола еррига таразаш хаинахьа тоадаь кийчча хилийтара колхолийи совхолийи кулгалхой декхарийла беш сецам баьб Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совета.

Дить бlаь автотараз 50 автоматически бункерш, 500 платформенни, 40 лабораторни таразаш да республика колхозашкен совхозашкен. Духхьал верда хьувкъам озара лаьрхlараш да уж.

Хоаш да ялат чуэца йисар дукха да йоацилга. Кастта хьакха ялат чуэца арайоргъа комбайнаш. Іьожаргда вай таразаш нагlча хьала тlа да.

Шаьла, Наьсарен, МалгIабика, Ачхой-Мартана, Урус-Мартана, Грозненски, Надтеречни Сунженски, Шелковской районий боахамех Аргунски, Артемовски, Ермоловски ялат дlаийду пункташ, «Знаменский» совхоз, «Кавказ» колхоз, «Самашкинский», «Гойтинский» совхозаш мара йоагlача тайпара кийчъеннац керда хьувкъам чуэцара. Цар шоай таразаш хаинахьен дикен тоадаьд.

Цу районий юкъебисача боахамашка тесса дитад таразаш. Массехк хьаьл доаладергда вай. «Автуринский» совхоза 4 таразах цхьаккха а тоадаьлац. Кхы дикагlа хьал дац «Октябра 40 шу» совхозе а. Ер кхоалагlа шу да совхоза кулгалхоша шоай таразашта пачхьалкхен тохкам ца байта. Геттара воча хьала тlа да таразаш «Гехинский», «Горец», совхозашка. Да воацаш латт уж. Кхы дикагlча хьала тlа дац хуткlача кхыча боахамий таразаш а. Цу лоархlамеча гlулакха боахамий кулгалхоша лерттlа йоакхе ца яр ла йиш йолаш дац. Хlанз йисар кlезига ха йолга а ховш таразаш сихагlа тоадаьд ца доаце гlулакх тезза да. Керда хьувкъам лерттlа оза йиш хургьац. Ца оазаш, нелад ца ховш дита йиш яц ялат. Из дага лаьла деза юрта боахамий кулгалхошта.

М. КУДРЯВЫХ,

Пачхьалкхенни тlахьожамо Нохч-Гlалгlай лабаратора болхло.

СОВЕТСКИ СОЮЗА БАРТТАЙНАЧА ДЕЗАЛЕ

ЯКУТИ—МЕХКА ВАЛЮТНИ ЦЕХ

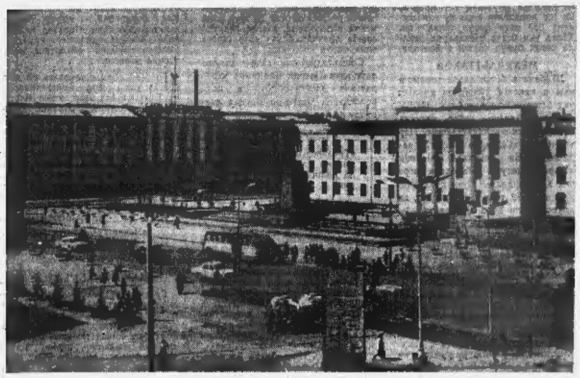

Город Якутск — Якутски АССР столица. СУРТА ТIА: Ленина майда.

Деташ [illegible] балбеш тIаьIцар Советски иала СССР хьаль 50 шу дезарах бола КПСС ЦК соцам. Вай мехка ерригача мIIигашка шерра социалистически их хьржай ну сийдеш цIейна дикача къахьегама толамашка нахъадахара.

50 шераго юкахьежача Iалашмате дукха хуьцамаш хиинад къамий вахаре. Ленински Коммунистически парте хуттадIац СССР юкъеяха союзни автономии республикаши краши экономически, культурие дегIаена, адамашта юкъе вежарий доттагIал чIоагIдейна дIаяттай.

СССР хьаль 50 шу дизара накъадолхаш къаьстта белгала да хьалха Россе пачхань хиинача шерашка тоIадаь, тIехьадиса дахиача маш. Царех цаI яр хIара Якутски Советски Социалистически Автономии Республика а.

Укх шера 27 апреле 50 шу дизад дIалха Россе окраинах — Якутех В. И. Ленина хьалхлейца Якутски Автономии Республика хьаль. Бокъо йоацаш, къело кIIайнга хиина хIай мехка валютни цех а хиина дIаяттар Советски Iаьдала шерашка.

ЧIоагIа дегIаенай укхаза горнодобывающи промышленность. Якуте доаккх дошув, алмаз, кIора, ъыька руда. Укх тIехххьарча шерашка республика хьулбехьенера лехай коксующи кIораш, дошув - сюрьма, ртуть доалла моттигаш. ДегIаухаш йоагIа энергетика, хьалдеш латт керда гIирсаш.

Нитта овлангара денз хуьцамаш хиинад юрта боахаме, культура дегIаккувлача, бахача нахьа хьал-торо товеннай.

Укх оагIув тIа цеиитакача материалеш тIе дуьц автономии республика экономика, культура дегIанкхувлача карагIдалынарех.

СССР хьаль 50 шу дизара сийна оаха дIако а кепаеттарга РСФСР юкъеяхача йолча автономии республикаехи краехи лаьца йола материалаш.

[illegible] ДА ХЬА [illegible] ГОРИЗОНТАШ

Даг[illegible] сона, кагия долча хана а[illegible] ховчалуча кхачталца дайда дIа а даха, малх мича даьгь, кердача бетта маре мичара хьаарзоал хьайна тхоий йовзи хиина. Тха дайн дар дайи Iадаьа белгалонаш бокъойца юьца хоаш бацар, хIана аьгча уж хиина бацар. Революци алалехьа хиттемаш йоаш дацар ...хьа мотала. ...зуп а дацар.

Мел сIаддахан деташ сIоадаьчен дар тха, Советски Iаьдал дахинача хьалхарча шерашка гаьтарча ...ка Мальшахарски ...сие къей ...ма ...лоаш якутски метгола йоазув - дешар Iоьшке дохадаь школ хьайнйнача дIаха. НрагIIа ...кхувра ...а знанецта, сердалонна. Из зIамига школа йистеньгкхарах хьалхайра массаи Iалмахо, дукха партийни, советски болхлой, хьехархой, лораш, инженераш. Дукха хIана ца знанаш коташ бердана удаш школа ихача Ф. Г. Сафроновх хIана исторически Iилмай доктор, профессор хиинаб, хIаьта цун вешийх М. Г. Сафронових — ветеринарни Iилмай кандидат, Якутски юрта боахама Iилма-техника института директор.

Нитта хиинад массе метте хьайийлар школаш, техникумаш, 1956 шера Якутски пачхаьалкхен университет а йоала хьехархойн педагогически институт. ХIана цун воркI факультете ...[illegible]... 10 эзар сага хIана лакхера образовани йола оаца 210 саг ...ешта ...а Францер[illegible]

лакхагIа, Турцерчул 15-за лакхагIа.

Республика вахаре лоархIаме события хилар СССР Iилмай Академе Сибирски отделене Якутски филиал ...ллар. ...шлакхоца лоархIаме толхамаш ду Iалма дукхача доакъошка, массера рекомендацеш тIа ...къасапольарча ...ара производительни хизаш дегIадоаладара, республика экономикен культурен айра. Космофизикаш аэрономен, гIор яра дешашка хьажача, геологе, биологе, ...кълбаседен проблемай. Хьажча институтий болхлоша шерра дIа хьа йийллай тха зама ...ийна ...ронди горизонташ.

ХIана республике я 21 Iилмай учреждени. Царга боах бу 1200 Iилмай болхлочо, цу дахьке Iилмай 400 докторех кандидатех, царна юкъе ба укхаза массаза а даьхача къамех бола исторически Iилмай доктораш, профессораш Г. П. Башарин, И. К. Розанов, философски Iилмай доктор профессор А. Е. Мордиков, физико-математически Iилмай доктор А. И. Кузьмин, медицински Iилмай доктор, профессор Т. И. Крылова, педагогически Iилмай доктор профессор Б. Ф. Афанасьев, филологически Iилмай доктор Е. И. Коркина, дукха кхыбараш.

Из дацтеш Советски Iаьдало якутски халкъа а ...ннел ...хьаьрча ...и къаьстан хьахьохкаш дела масал.

[illegible],

СССР Iилмай академи [illegible] отделени Якутски филиала председатели заместитель, [illegible]

ШОЛХОНЦА БЕХКТОКХАМЕ ДОЛА ШУ

А. Ф. ГАЛКИН,
КПСС Якутски обкома шолагIа секретарь.

Якуте къахьегамхоша, дукхача къамех латтача вай Даьхен дерригача халкъашца цхьана, чIоагIа деташ гIоадаьина болаш дег тIара къоабалбеш тIаийцар «Советски Социалистически Республикай Союза хьаль 50 шу дизара кийчо ярах» бола КПСС ЦК соцам. Шин юбилей шу да тхона 1972 шу. 27 апреле 50 шу дизар Якутена автономи ена.

Укх сийрдачеи дог гIоадаьинахачеи деношка къонгаша санна барзал овлаш йоах оаха дерригача дунен тIарча къахьегамхой бахьчан хьехархочуи, Коммунистически партии Советски пачхахьалкхен хьаьнча Владимир Ильич Ленина цIи. Партен правительствах лелаю къаний политика бакъъяль ше хьасттаеш по яьхад: «Башкирски республикана автономи енай вай. Вай хьае ер Татарски автономии республика, дIахо а из тайпа политика лелаю вай малхбоалехьарча дерригача халкъашца...». Якутски Автономии Советски Социалистически Республика хьаьй В. И. Ленина инициативагIеи юкъарчал доалпаш по ше кулгалдаш. Юкхьанарча ревкомовий берашен берий берашен, республикерча берригача къахьегамхоша бIарга са санка боча лелаху сийлахь - вокхачь баьтча васкеташ. Якутерча къеча ваьха конференцега ше тайтача воарпал тIа цо яздаьд: «Царистски Iаэала кIалдарбаьха, тойоний доалак мукъабаьха якутски къахьегамхой сомаборба ярсий болхлойн ахархойн повкъоста, къахьегамхой шоай Iаьдал бокъонца чIоагIдора ваьхъа тIа бегIа».

Революци алалехьа Пачхаьа Россе эггара тIехьайисача йистоех цаI. цIаккха къеи тIера ца йоадали цхьаккха бокъо йоацаш йола края хиинай Якути. Укхаза йоккха промышленность хиинаш, юрта боахам эггара мишагIча тайпара лелабаьб. Iа[illegible] ...хача хьалхаше бахьй ...... уллача тайпан ...тIакха, ...позоаш, ... кара хийнай. Къаза ...политика халаьй ...рамо. мотттигерча тойонашкой ...ц ...ха ...хьаьний ...ашказа Iахьадаь къахьегамхой ...ш, кIанза а йоакхо лаьи цу Iалашате йаьлийча края промышленни кхизаш дегIадоаладара. «Ре...ни йоаца кабакта», политически ...кий моттиг хиинай Якути ...... йола хаза.

Къайбаседара народностий Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце мара мукъадаьладац социальни къа-

мани Iазапах, къелахи бокъо да хиларахи, физически довш кхоачадаларах. Вахар тедача ленински къамий политика ...... наравшта кIал. сийлахь ленинехча эрсийн вай мехкарча кхычеи халкъаша вежарашка повкъостал а хеш Советски Iаьдал латтача шерашка чIоагIа дегIаена горнодобывающи промышленность, боккха механизированни юрта боахам, толлуш латта культура а йола автономии республика а хиина дIаяттай Якути.

Края индустриализаце дукхьаьаьара яраш хилар дошув доаккхача предприятеех. 1924 шера хьайир цу шерашка мехка доаккхача дерригача дошох дахагIа дакъа луш хиина «Алданзолото» яха союзни трест (хIанз «Якутзолото» яхача объединена юкъейоагIа комбинат). Цу цхьан хаина шерра хьалхе йолаю кIор боахача, кIала, гIаьли доахача, къуй, моттигерча промышленноста предприятеш.

Дерригача дунен тIа лоархIамера событи хилар Малхбузехьарча Якуте алмаз доалла йIаьхегIа йола провинци хьаелларах. Массаа а оахкалаш веча моттигашка — «Мир», «Айхал», «Удачная» кибернетови трубкашка, дукхача кхыча моттигашка хьаьлай дай-мехка алмаз доаха йоккха промышленность. КПСС XXIV съезда Директиваш тIа хьа ма хьокхара Iалаьмате йоккхий л технически прогрессана а хIаьта ишттта мехка валютни фонд чIоагIъяра а боккхача лоархIаме йола алмазаш дIахо дукхагIа дахара перспективаш.

Ленина орден лелаеча Якутски территориальни геологически управлени [illegible] ...агIа укх ...... республика ...ье ...... коксующи кIораш доахе ...... тайпара моттигаш а нарна ...... — тIехьанерь алмаз рудай ...кхий ...сам а, хьайийлай ...а йоахе Лено - Вилюйски ......, дошув - сюрьма, ртуть доалла моттигаш. Ала а доагIа ... Якутех ......а ...... ерригача ...ментий хана.

Керера йIаьхий Iалашо республикан хьаеллараш ..., йоккха промышленни хьалхара ..., ... тайпара транспорт ...... дегIаоахалла, хьалъеш дахкаша, аэродромаш хьалъяхьа дегIоаеча кхоачалур гIулакх. Советски Iаьдал латтача шера ... хиинда юбилей тIехкхоачеш бола бе йоалалийтар Вилюйски ГЭС-а — республика гидроэнергетика дукхаьашкарча эггара хьалхара агрегаташ. Укх хенцошка хьалъяь йоадам ...аца вину беррйолаш йола Якутски ГРЭС-а хьалхара ар гIа, шолагIа шу за гаьнарча Кальмы ...тIа йола эггара хьалхара «Северное сияние» яха электростанци болх беш йола.

Республика массе метте хьалдеш латт керда гIирсаш. Лакхабарх IдагIча пятилетка шерашка халкъа боахамга дIаладийтад хьалхагIа дIадахача ерригача пятилеткашка даьийтар миссел хIане лац аьнна дола ахча. Цхе шера 2,7-за дукхагIа хиинад промышленноста керттера производственни фондаш, хIаьта производства объем — 80 процент совгIа. Болх бе йолаллийтай керда 42 предприяти, цу дахьке йоккхий алмаз доахеи дошув доахеи фабрикаш, газопровод, пIеношта лаьрхIа деккхий доакъош ду заводаш. ЙIеларIча пятилетка хьалхарча шера болх бе йолаллийтай республика хьалдеча гIирсанта бизза кхоачамбеш йола цементни завод.

Советски Iаьдал латтача шерашка овлангара денз хувцамаш хиинад юрта боахаме а. 1917 шера ъьча переписка даьннегIа, ахархой хIара алхлагIа дола цIа доахан доацаш хиинад, цхьаккха тайпа юртбоахама машинашка инвентарь хиинац 97 процент барий. ерригача Якута болх беш 5 специалист мара хиинавац. Колхозни строй толарах йоккха революци хилар юрта бахача нахьа вахаре, экономически отношенешка, бытеи культуран ерригача уклада лоаттаме. ХIана республика 67 [illegible], 15 [illegible], 10 [illegible] ...... предприятеи [illegible] ...... тайп-тайпара ... йола 8,5 эзар ....

Советски Iаьдало йоккхий ... ... [illegible] ...... училищай шерах ... ... йола а пачхьалкхен университет, СССР Iилмай Академи Сибирски отделене филиал, йоккха ... Iилма - техника институташ. Массаза а дийна хьа республика а хиинь дIаяттай Якути. Хаттакъе боахама дерригача доакъоша хьалхехийнаб ... гIулакхьа ... ... тоаламечаш, ... йола организаторсий ... ...листий хьараш.

Ул дерриге хIанаш кара гIуяларах тхо декхарийла да Коммунистически партенаи Советски правительствалех, шоашта бола ча хьайтан дукха доадаш вай мехка халкъаша вежарашха ... повкъостала. Вай йоккхача ... массе ... инжинера халдаиа хьалтIаух кхоле яха бола техника ... ... квалифицированни йола специалистийн болхлойн хьараш. Централни областийн республикани курашкех юкъерча специальни дешара заведенешкех ...... тха республикера ... ...на мехкарийи. Якуте предприятешка, гIишлошашка, колхозашкеи совхозашкеи оагIув оагIех а тха бахашн къахьегаш ба мехкарча 60 совгIа къамех бола ... .

Цхьа барт а болаш коммунизм сийлахь - йоккхий идеалаш котъяхар дукха латтабеча къоноаме СССР вежарашка йолча кхыча халкъашца цхьана хьинаре заньалоац якуташа, эвенаша, эвенкаша, чукчаша, юкагираша. КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачаш а еш. Ленина орден лелаеча Якутски АССР къахьегамхоша толаме кхоачашъяьй йIеларIча пятилетка хьалхарча шера планаш. Дукха алмазаш, дошув, кIала, гIаьли лехнад мехка. Колхозашеи совхозашеи дикка тIехкхоачашъяьй дулх, шура, хоартолаш, баьцадаараш кийчдара планаши заданеши. Пачхахьалкхенга дахьад 8.665 эзар сома махьа «кIаьда дошув» — бекх.

Йоккхий бехктокхамеи декхараш латт республика къахьегамхоша хьалхашка юбилейни шера. Москвани Ленинградан предприятей почин хьал а лоацаш, пар шоай рубежаш белгалйир пятилетка заданеш хандал хьалха кхоачашъяран ССР Союза хьаль 50 шу дизара баха боагIача тайпара накъабахарай. Республика къахьегамхой социалистически декхарашка дIаьадаьд: 1972 шера план промышленни продукций хьаяреи дукха реализаци ярах боарана хандал хьалха, 26 декабре кхоачашъе; промышленни продукци 1970 шера боарамца ийсийича 25 процент дукхагIа хьаяьра Iалашде; юртбоахама керттера продукташ йохкара пачхьалкхен заданеш хандал хьалха, 15 декабре кхоачашъе; юрт боахама Министерства совхозашка 13 миллион сомах кIаьагIа боацаш пайда бе. Ерригача предприятешка, колхозашка, совхозашка шерра социалистически ях хьаржай ССР Союза ах бIаь шу дизара юбилея сийна. Хьалхарча беттай итогаша хьадьоаз, социалистически декхараш толаме кхоачаши тIехкхоачаши дергидар.

КЪОНАБАРАШ КХОАНЕНГА ХЬЕЖ

Пхийтта шу хьалхагIа йиъ волхоа вIашагIа а техъ хьайирта «Эльгяйский» совхоз. Цу хана денз овлангара хувцаденнад боахама сурт. Шерра механизаци яй хьайбай боахамерча — тха керттерча даьккърча халагIа долча балхий процессашта. Тахан тхога я бIаь совгIа трактор тайп-тайпарча маркех йола 60 гаргга автомашина, 200 совгIа тайп-тайпара юртбоахама машинаш.

Тха совхоз — республике йоккхагIйола шурий дулхен фабрика. Территорега дилаьча Вельгена ниясса я из. Цун доалахьа да 150 эзар гектар латта, кхоалагIа дакъа оахамаш дахкIенаьтеи кхоеч.

Шерагара-шерага дуккагIа хул детта доахаш гоараша. ХIанз совхозе да 10 000 совгIа белаши 5 000 совгIа гоарш.

Къаьстта белгалдоаьлаш хилар тхона Сийлахь - йоккхача Октябра 50 шу диза шу, производственни хьокъамаш лакхдарахи коммунизм хьалъяра гIулакха юкъе доккхь дакъа лацарахи тха совхоза СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа Ленина орден еннача хана.

Совхоза болхлоша доккхадеш йоах хьайбаш лелаьдерий бригадира Социалистически Къахьегама Турпала Д. Г. Андреева, Ленина орден лелаеча доарка М. Е. Спиридоновай цIераш.

ЙIеларIча пятилетка хьалхарча шера итогегIа кхычарол хьалха йоза Кюндяйски шурий-товарни ферма коммунистически къахьегама коллектив. Доахкаеттилгеи хьй меладелгеи укхаза боьъоша механизировали да.

Дукхахача доаркаша моаш лелаеча доахах хIара Iаттагара кхоккха эзар килограмм шура йоах — из къилбаседерча краяна тоъал лакха хьокхам ба.

Знанешта тIаккхувш ба юртара кагирхой. Тха гхоай ба хIана инженераш, хьехархой, лораш.

ЗIамига йолча хана денз доахаяна гIулакх дегга дукхадезаш хиннай со. Цудухьа Якутски пачхахьалкхен университета юртбоахама факультет йисте а яьнча зоотехник хилар со. ХIаьта совхоза вай пачхахьалкхен лакхерча органе — Советски парламенте хержар со, мугIаьери якутски йоI.

Р. ИВАНОВА,
«Эльгяйский» совхоза [illegible] отделене управляюща, СССР Лакхехьарча Совета депутат.

СУРТА ТIА: [illegible]

БАЙАНАЙЦА ДОТТАГIАЛ А ДОЛАШ

ВIаьхеи голаш еттаи ба чарахьа ниъ. Нагахьа дагIац из тайгера еза фос яхьаш. Шоай ьыттув балар массаза а байанайца—тайга дахьа лара дувзаш хиинад боккхийча цаха: Пхьагал е горностай байанае лалар чу тоссе, масса лайг е хух дола лось топа кIал ийсйой, езал биза хургболга хьмера делах. ХIаьта чарахьа ираз дайладар, нагахьа санна тайга дуко къаьхетам ца бича. Ишгта хьедения из поахалгара поахалга дувлаш.

Советски Iаьдал хьатIадарца дика мелбелар хьуи аьлаи ниъ. Керда дай баьхар тайге. Царшоай планагIа уттаду бекх боахаоахкарий минчара мел дувцаргда.

керда тайпа оакхарой хьувеиши шоаш дIахеи.

Иван Васильевич Волкова дика дагалоагIа, тIема шерашка араяхара тIаена Среднекалымски районе 18 мускусни цицхол — ондатр дIахийна. Тайп - тайпарча дикача баьмах биза долча, ше ма бечаI амашка (хIаьта уж Колыме эзараш да) уж сиха йийбар. хIаьта пхи шу даьлначул тIехьагIа шн эзар совгIа аьккхиг лаьцар. ХIанз «Среднекалымский» совхозо хIара шера дIател ондатра 200—300 эзар цIоккилг. Беккий акциошка доше доладара мах бу боах цу цIоккилга.

БерхIагIча пятилетка шерашка Волкова ше пачхахьалкхенна дIаденнай 21298 ондатра, 256 горностая, 23 погала, 5 песца цIоккилг. Ерригаш а 52 эзар сома махьа. Цунах 21 шера заданн хилар. Чараьа толамий лакхха мах бир Даьхено — Социалистически Къахьегама Турпала цIи елар цунна.

КПСС обкома членаьли, Якутски АССР Лакхехьарча Совете депутаталла хержав из.

Дешарца кхет Иван Васильевич тайга къайленех, кагирхой а Iомабу «аьуи книжка» дешча. Даь деррIа нанас цун ар...кагIвола вов Васи. Юкъера школа йисте а яьккха, цо а лаьрхIар чарахь хила. ВолковгIар дезала шоай дерригачахар чарахьал леладара тIадерзаьд ала йиш йолаш да. Ивана Васильевича сесаг Анна Васильевна — нахь-турпал. ЗIамига даш бац цо Iалашбеш — кхьайтта бер. ХIаьта а из кхоаю маро чудена дерригпа оакхарилгаш кхьалхадаха, Продукци, массаза а яхар во, дикагIча сортах хуь.

Дис санна пайда эц чарахьо тайгах. Юбилейна шера хьалдара квартал цхьаи беттаи ах беттаи кхоачашъяьй цо. «Аьтув болаш сагга», — оал цунах доттагIаша. — Байанайца шийца «хьаккхаштар» къамаьл ду.

С. ВИНОКУРОВ.

«СЕРДАЛО»
2-гIа агI. 15 июнь, 1972 шу.

ОКТЯБРО ХЬАКХЕЛЛА ИЛЛИ

Сийлахь-йоккха Октябрь котбаьккхача тIехьагIа искусствага бода шерре низь хьабеллабелар якутски халкъа хьалханца. Революци яалемьа а дукха хиинаб Якуте олонхосутаи, сказителаш, илланчархой — импровизатораш, дахчан тIем мамонта тIехка тIем догамаш ву товзачан, цIасте тIа доте тIеи хий доахараш, маха боахараш шоаш Iомабена художникаш. Цхьабакъда, царняю йоакхе яьац халкъа талантий, къилбаседерча народностий ший тайпара искусство массе тайпара Iотелай.

Советски Iаьдал даьлнача хьалхарча шеранне а денз йерра дегIаьха йолаелар самодеятельни искусство ХIаьта 1930 шера хьалхайлар Якутски къамаш пачхахьалкхен театр.

Якутски АССР культурий вахаре лоархIаме события хилар 1940 шера Москве «Ниоргун Ботур» яха музыкальни драма гойтарах. 1957 шера шолагIа оттайир из Даьхен столице — Якутски литературан искусствен Сийрдашлолгача хьалха. Цу хана «Правда» яздаьд: «Мича бесса дала а, дерта чу хьачулаца хала да, профессионални искусство Якуте вIалла ца хиина хилар. ХIаьта хIанз Москве вай дадугI Якутски музыкально-драматически театро оттаьча «Ниоргун Ботур» яхача якутски операгA. Ший тайпарен кердеи хилаьца зрителаш безем ну сахкъате нийна тIаюаб баьиъ-йинача спектакль. Цу тIа хьадIаладевар якутски алмазаш санна цIена халкъа дог».

ХIанз Якуте диъ профессиональни театр да. Халдаша шерлуш латт клубий, культура Шеной, халкъа театрой оть. бола беш я йоараш самодеятельни кружокаш.

Тахан цхьаккхе а тамаш ца хьаш бердача оперийи балетийи хьакъёдьара афишаш Якутски улицашка хьалтеха йоахкаш бIаргалча. ХIара денна эфире дех якутски музыка концерташ. Ишташ якуташ ба лакхера музыкальни образовани йолаш. Прагин Мюнхенаи хиинача Дунен хьалкъаьшта юкъерча вокалистий лауреат а ЯАССР заслуженни артистка, Якутски пачхахьалкхен музыкальни театра солистка Ильине Анегина.

Вежарашца йолча республикей драматургий, композиторий произведенеш уттаю тха театрашка.

Музыкальни театра толам болаш уттаю П. И. Чайковски «Евгений Онегин», Дж. Верди «Травиата» яха операш, А. Адана «Жизель» яха балет, Г. Литински «Красный Шаман», Г. Кондраковеи Э. Алексеевеи «Манчарех дола илли» яха къамаи операш, В. Каца «Кюн Кус», Г. Кондракова «Къилбаседенгахьа йолх аьрзеш», Ж. Батуева «Чурумчуку» яха якутски балеташ. Тхаьцига концерташца каст-каста боагIа Москвера, Ленинградера, Киевера, кхыча городашкара артисташ, иллиалархой, музыканташ. Укх тIехьарча шерашка якутски литературан искусствай Сайренаш хиинай Туве, Магадане, тха писательни Киргизен Горни Алтаен баха хиинаб. Вай мехка халкъаш вIашагIа гарга а дуг, хьоашал а тесий искусства.

Д. ХОДУЛОВ,
СССР халкъа артист.

Халкъа тӀахьожам

НАХА ЧӀОАГӀА ХОАТТАШ ДОЛА ТОВАРАШ

КПСС XXIV съездо йӀеллагӀча пхьилетка кертера декхар лаьрхӀад къахьегамхой хьалаш тоадалга.

Из дагара доалийташ йоацача Грозненски городской халкъа тӀахьожама комитето укх тӀехьарча хана дукхагӀа терках тӀаухийт наха чӀоагӀа эшаш дола товараш дукхагӀа арахецара, цар дикал лакхъяра. Бахача наха культурно - бытови гӀулакхаш доаттадеча организацей болх а, мишта шийт тергама кӀаллаьцаб городской комитето.

ВӀаь совгӀа тӀахьожамхо хилар швейно - производственни комбинатен Грозненски кога гӀирс беча фабрикен паччахьалкхен план кхоачаш мишта ю, наха эша товараш дукхагӀа арахецараи продукце дикал товраш йолча резервах пайда мишта эц хьожача дакъа доацам.

Цар даь тохкамаш духьаш городской комитета лаьрххӀа заседани хилар. Цига белгалдир цу предприятей кулгалхоша партийни организацеша ахар керто а лувцаш товараш дукхагӀа арахецара, цар ассортимент шоръярах дикал лакхъярах йолча резервах пайда эцара тӀадерзаьб цхьадола гӀулакхаш чакхдаьха хилар.

Цунна цхьана халкъа тӀахьожамхоша дукха пайда эцар за йола резерваш гучаьйхар. № 1 йолча филиале болх ца беш латте 35 машина, 4 аьшка етта пресс. № 5 йолча цехе 20 машинах латта бӀарчча цхьа участок а хӀама ца деш. Иштта оборудованех во пайда эцар бахьан долаш 300 эзар сом хьа ца хулаш йисай объединени. 270 сагошуй норман кхоачайца. ТӀехеца продукци хила ма езара лакха яц, къьоттта йокхха брак хул № 2 йолча филиало [illegible] продукцеца.

Кога гӀирс беча фабрика коллективо продукци йохкара план кхоачашьяц. Цхьан сома мехьа продукци хьаш дӀалохийтар 87,6 кепиг да, планагӀа лаьрхӀар 83,8 кепиг мара доацача, арахеца продукци дика яц, цунцхьа кӀаркоша безаме дӀа а эцац.

[illegible] объединени генеральни директора нов. Бабаджановен кога гӀирс беча фабрика директора [illegible] дукхагӀа хилийтарах цар дикал тоалрах тӀехьаль предприятешка органаь хоадамбелаш йоза организационно-технически мероприятеш чакхъяхара коллектив сарцагӀйоакхаргхиларах городской комитета тешам белар.

Городской халкъа тӀахьожама комитето, иштта техкад столярни изделей, «Металлист» заводашка, горпромкомбинате халкъа эша товараш арахецара план кхоачашьяр гӀулакх мишта лате.

Комитето белгалдир, цу предприятеша реализаце планаш кхоачашйой а цар кийчду товараш дика доацилга. Иштта столярни изделей заводо (директор нов. Бельский) йьча ерригача кухни шкафашта брак йир, хӀаьта горпромкомбинато (директор нов. Деннев) арахийцача кепаех 9 процент пайдана яц аьнна юхаерзайир. Цу комбинато кхоачашьяц хачеш, беамбе меттаи, кога гӀирс хьабара планаш. Потребителашка халкадьа товараш дӀа ца кхачийтарахи шоай балха кхьдола гӀалеташ дуплийтарахи 1971 шерен укх шера хьалхарча кварталан 65 эзар сом гӀод техкад горпромкомбинато.

«Металлист» завод (директор нов. Глуховский) мальгеш, бешамашта гӀулакх деча эша инвентарь, хьестамаш хьадара план кхоачаш ца эш йисай.

Городской комитето цӀенхаитта бехк баьккхар нш. Денневах, Бельскех, «Металлист» завода кертерча инженерах Волчатинехах, хӀаьта лакхе белгалдаь кхоачамбоахараш сиха дӀадоахкага хьа а дийхар царга.

Городской комитето шийт заседане дийцад гороерча таксопарка балхах дола доп а. ХӀара шера керда машинаш хьаух парке, цхьабакъда таксеш лелаярах гериспожкомо бах сацам хаст-хаста телхабу. Таксеш лоаттаеш цхьа моттиг мара яц города. Грозненски бахараш а кхычахьара тӀаухараш а эшшача хана такси дьалаьца йоаха база йиш йоацаш дилац, хӀана аьлча городе болх беш хила еза таксеш къайлагӀа юрта районашка дӀаухаш йолаьлаь. Таксистана доагӀачул совгӀа мехкаш доахаш а нийслу.

Городской комитето из болх тохкачул тӀехьагӀа № 3 йолча пассажирски - автотранспортни предприяте кулгалхоша таксомоторни парка болх тоабара мероприятеш оттаьй. Таксеш лаца йиш хургйола массехк моттиг белгалъяьй, цар болх кульмера лакхъяьй, болх телхабой хьожаш цӀенхаитта тӀахьожам оттабаьб.

ХӀанз а активна йовкъоствлаца трамвайи автобусийн болх тохкаш я городской халкъа тӀахьожама комитет.

И. ЗИНУРЬЕВ,

ХЬОКХАМ ТЕЛАР

Къона коммунист ва Магомадов Ахьмад. Къилбаседа - ХӀирдакхьа Горски юртбоахама институт яьккхай цо. Инженера диплом ше хьаийцачул тӀехьагӀа Урус-Мартана районерча «Горец» яхача шоай совхозе юхаверзав Ахьмад. Из хӀанз совхоза кертера инженер, парткома секретара заместитель, халкъа тӀахьожамхой хулгалхо ва. 130 сагучувагӀа халкъа тӀахьожамхой группана. Уж ба шоай дезале, йовкъостешта юкъе, балха тӀа кхычарна шовшкара хьокхам телаш бола коммунисташ, парте боьшараш, къахьегама ветеранаш, производстве хьалхалаттараш, шоай гӀулакха говзанчаш. Дерригача гӀулакхашта довлдер пхе сагах латта бюро я. Бюрос дӀахорца балха планаш уттаю, секторий отчеташка ладугӀ, йоагӀа йола решенеш ю.

Эгтара хьалха тӀахьожамхой ба кхычарна шовшкара хьокхам телараш, хӀаьта цудуьнна юртахой шоаех бӀу я болийтаб.

Со хьийжар доарххӀами чулоацами тайп-тайпара болаш, цар дикача гӀулакхий шийт тайпара отчет лоархӀлуш долча документашка.

Ца деь балхаш данд кхаш къаде баьнна хиннаб кхаш лелаяча шоллагӀча бригаде. Кхашка органически удобренеш дӀаухаш киннача шин механизатора йоагӀачул 1443 тонн дукхагӀа кхьйий балха нарядаь. Из гӀулакх деча [illegible] [illegible] хьагучаьбаьхай халкъа тӀахьожамхоша. Халдето а, [illegible] 300 сом ахча совхоза кассе юхадаладийтар механизаторий Г. Ахмадовен А. Чанкаева. Наряд [illegible] учетчика ва. Джабраилов [illegible] цар. Шийт бригадир [illegible] тӀахьожам [illegible] административни [illegible] бригадира нов. Алиевна а.

Шийт [illegible] заседание бригаде хьайбий бахкамерга [illegible] хьожача сектора тӀадиллар юкъерча звенох болча специалистий совнагӀа йола управленчески штат кӀезигъярго хьожилга. ТӀахьожамхоша шоай бӀарг кӀалльацар бӀаьстан юкъера кашпаш. Цу гӀулакха, шеко йоацаш, нахха сапна къахьийгар. Кхаьрцна болалой лизи боагӀача тайпара дӀениябаьчул тӀехьагӀа итт сот ца эшаш хилар. Цунах совхозо кходу 7695 сом. Совхозе коа тӀара балхаераш лелабеча фабрике а хилар тӀахьожамхой, Цига болх техначули гучадьйина кхоачамбоацараш дӀадаьккхачул тӀехьагӀа 2000 фу в алсамъяьлар продукци.

Цу сектора членаш хьежар 1972 шера хьадайнна илат хьачуъяца механизированни хьатташ складской помещенеша кийча йий я малагӀа хьал тӀа к а. Гуладьйна кхоачамбоацараш шоаш ма дарра ТотӀа а тӀадь отталь кит сихха царех де доагӀар дарра совхоза директорга дӀааллар.

Шоаш дика активисташ хилар хьахоакхад Мукаев Сайдд, Идигов Iаьла, Асуев Iалаудди санна болча халкъа тӀахьожамхоша. ДагадоагӀарга аьлча, халкъа тӀахьожамхой группе хукчача [illegible] ба хӀама [illegible] болх [illegible] Асуев Iалаудди республикански халкъа тӀахьожама Комитето [illegible] [illegible].

Коммунистий [illegible] хьайбий бахкама дӀа хьожача сектора членаш Мадагов Ширвани, Яхаев Махьмад, Журкаев ВахӀаьла, дукхаа кхыбараш.

Шийт хьайча производственни хьокхамашца дукха ха йоацаш я тӀехьа шин зиза хиннача № 1 йолча шурий - товарни ферме дикка хӀезигъяла йолаялар шура. Царарчоа контрольни доила ялтар тӀахьожамхоша. Массаарчул 80 килограмм дукхагӀа эьлар шура. Из гучаладаро инна белар бехке барпш дьагучабахара. ХӀанз во лелац ферма гӀулакхаш. Ах шера задани кхоачашъяьй цар укх деношка.

Кхы а дукха йоаца йиш яр кхоачамбоацараш хьагучадьяхи дӀадаьхан моттигаш. ХӀаьта тӀара цу тайпара моттиг мел нийсъяннача чӀоагӀа къахьийгад тӀахьожамхоша. ТӀахьожамхой отряд бохкха общественни вез, партийни профсоюзни организацей дика гӀоча [illegible] йиний дӀаэттай. Церех хӀараьар шийт производственни участке къахьегаш, [illegible]. Церех ба хьалхалаттараш бола совхоза [illegible] КПОС член Тепрбулатов Пия, слесарь коммунист Яхуев Исаин, комсомолец, хьай-кхи [illegible] Умаров [illegible].

ХӀаьта уж [illegible] а берт тайна коллектив а ве шийна тоаьххьа электробе хийнад Магомедов Ахьмада. ВӀаш сий дарпем лоархӀарием леладу цар шоашта [illegible] гӀулакхаш.

Цига гавнирча кхин лелабеча бригаде [illegible] хилар Ахьмад. Шоай хитта дӀебахаш бе механизаторашт, ахьаиве дӀенахша хадитьеш бац. ТӀаьхха юха кӀеза кийчъелар ю. ХӀаьта а, тӀехьагӀа дагабоалиш кулий а мича хьо [illegible] доагор мал дӀаухийт хаяша лаьрхӀар но. Вовзенца массе оагӀорахьара тӀахьачул тӀехьагӀа хьагучадьйар болъо йоахар лелабеш хилар. ХӀаьта бехке баранлх хьалхалатта механизаторащ ма хиннабий. Общественни рузкъаца шоай гӀулакхаш нийса ма хилар кхетаде царна довкъостал дергдола дешаш дӀахаш доре царце Ахьмада къаьмаь. Шинх болшш принципальни дӀр даь къаьмаь. Цу механизаторий цӀераш яхха лаьхтар Ахьмада. Аз кхетадир ка царех тешаш хилар,..

«Горец» совхоза къахьегамхой шоай толамаш я цхьадола кхоачамбоацараш а да. Цхьабакъда, тахан цар шоай дерригаш низаш тӀадоайт 1972 шера тӀаийца декхараш хала хьалха кхоачашдара. Из декхар да эгтара хьалхарча аргӀенна кхоачашде халкъа тӀахьожамхоша шоашта хьалхашка оттадар я.

А. ХАШИЕВ.

ШУРА КӀЕЗИГЛУ

Шура яхкарах из дӀаллареи хьакъе хала хьал эттад, Грозненски районе. Укх деношка тхо хилар «Загорскийна совхозе. ГӀалоргаш хацир тхоеа бӀаргадайнар. Пхе бетта итогех ах шера план 58 процент мара кхоачашьйиац. ДӀадахача шера цу хана 5409 центнер шура дӀаенначча метта укх шера 531 центнер кӀезигагӀа елар. Совхока пхе батта хӀара фуражин Iалтагара яьккхачул укх шера 154 килограмм кӀезигагӀа яьккхай. Иштта кӀезига шура яьккхаеи районь цхьанна а боахамо.

— ГӀулакхаш дика дац, — йоах № 1 йолча шурий-товарни ферма учетчика нов. Магомадова. Духхьал нюле ялх дийнахь 150 килограмм кӀезигьенна шура. Из а хьанна я эла йиш йолаш а яц. 3,4 процент мара яц из, Шу доладеннача юххье деиз бетта йоагӀа плана кхоачашьйолаш бец бригада хьайбаш леладдераш. ХӀана?

Хьайбаш во кхаьб. Детта доахан дажача хилар тхо. Буц йокхаш сиха дӀа-юха ухар доахан. ТӀакха бакъда-кх доаньар дац ххилга. Бакъда хьайбаш лелаедераша бла а да хӀама. Района цхьадолча боахамашка дика пайда эц электротӀоккенех, ХӀаьта укхаза хьежа я хьежа, дитар из гӀулакх. ДӀайийнача бьаьа тӀа доахан нийса дожадензар. Кхаш доакъош деш декъэнзар. Из бахьан долаш доахана ихьайола буц юь, хӀаьта дукха а дукхагӀъяр хорш тӀабийттий йоаю.

Ер хӀама я гучадьлар тхоай. 7 июне дӀахьна мала хий дешар. Меца хилярах совгӀа, хьога я дийсар доахан, Хий моладе массехк километр гаьна ТӀийка тӀа дига дийзар доахан скотника Умарова. Ерригача республике баьржаб хьайбай боехаме лакха культура хилара тӀехьара къовсам, бакъда укхаза холац яз. Фермера пхьегӀаш еррига а яц дика цӀенъяьи йокъаллийтин. Флягай чоагӀараш дац. Цу дерригане а йиш хулийт пхьегӀаш бӀехьлийта,

ЦӀена уголоке керда газеташ журналаш нийсдалазар тхона.

Ахмедов Зияудин керте латтача шоллагӀча бригаде а хилав тхо. Укхаза а кхы дикагӀа яцар. Шура йоаккхашга лаха я ца луш, лелаеу, 1 июнь тӀакходеш валовой аьрхӀа бригаде яьккха шура 3363 килограмм хилар, шоллагӀча — 3100, кхоалгӀча — 3170, йиалагӀча — 3010 килограмм хилар. Укх тӀехьарча шин бетта шура яккара план кхоачашъяьнц МТФ коллективо, лоархӀа хиннача 33 тонн кӀезигагӀа яьккхай яз.

Хьайбаш кхоабараш болча совхоза парткома секретарах А. А. Дураевех хаьйттар тхо, цунна къамаьл а хилар.

— Шура яккхара гӀулакх низкъела да хӀанз тхьа цига, — йоах цо. Цу лешага шоаьц хьежад тхо парткоме, хӀаьта шура яккхарех йоккхарен паччахьалкхен планаш кхоачеш ца ерашта бехк баьб. Хьайбаш дикагӀа кхоабаргдола гӀулакхаш деш да тхо. Детти доахан чуттадьа кхоабаргда, царна моша доакъар тӀакхуьйнига вӀаштӀехьловккхаргда.

Совхоза кулгалхоши специалисташи боеам тӀехьабусачаро поакхваргхиларгъ дог доах.

Ф. ШАВХАЛИЕВ,
Грозненски района халкъа тӀахьожама комитета член.

Массехк ди хьалха илат чуъна болалургба Ачхой-Мартана районе. Цудукха хӀана дӀаьхха а шоай кхоачамашка хьежаш, хала дисар тохкаш-ба берригача боахамий механизатораш, специалисташ, халкъа тӀахьожамхой.

Ялат чуъцача болх бергбола ерригача техника кийчъяь латт «Ермоловский» совхозе, хӀаьта а хӀанз доадамбоацай да аьнна хеташ дола хӀама болх сихбоча шоашта декхьа хатар а хиина духьалдаргдолга дага дола совхоза кхьаш, хедаерш хила а техника кийчбенга хьажар.

Сурта тӀа (аьттехьара [illegible]): шофер [illegible] Iаьла, комбайнер Садаев Иауза, механик Даудов Дукваха, мастерски заведующий Хотукаев [illegible], совхоза халкъа тӀахьожама группа председатель Цыкаев Хьамид де дола рех лаьца дагабуа.

Ф. Юнусова сурт.

РЕЙД КОМБАЙНАШ КИЙЧА ЯЦ, БОЛХ ХЬАБЕ НАХ ЭШ

КӀи-марса за таргагӀертай Нальсаре а. ДагадагӀак укх шора сапна тоаденна, диза кӀинх мукхен кхаш укхаза хиина. Дика хьачъан чуъна йиш йолаш ба нальсарзой. Шадер а, Iунал дар а, хоттама кхашташ а — дерригаш нӀашигӀехьдолаш нийсденнад укх шера илат дика хьувкъара. Фу кийче мел аккархоша илат чуъна? «Назрановский» совхоз, 2700 гектар кӀа да укхаза чуъна езаш. Парткома секретарах нов. Бартоева дуъй:

— Дьуаксьаи чуъна де мел деза хӀама тӀа а долаш план-график оттаьйсаь, кхашкара илат хьоовара маршруташ, йаькхаш белгалдаьд. ДикагӀа болча агитаторех, политинформаторех 50 саг хержад кхашка агитационно-кхатама болх бе. ВӀашагӀъехкай халкъа тӀахьожамхой посташ. 45 тӀахьожамхо хургва совхоза илаташ чуъача бӀарглоакхаш. Дукха ба я шофераша кхашкара илат хьоопаргйолча машинашта ремонт ю. Кувоаш чӀоагӀъяй, хийра моттигаш къайлай, берташ лакхъяьй. 25 машин я укхаза илат чуъцача болх ба хьожас лаьрхӀараш. Кхашкара нашъхаш дикагӀа довзаш къаьхегара ка къовсаргйоацаш, хьинар дола водителаш ба цар тӀа болх бергбараш. Ер хьалхара шу дац шофераша Ильясов Тобе, Целоев Махьмада, Хаутиев Зяудина, Мальсагов Махьмада, Бархихоев Османа, Дзейтов Тухана, кхычар хӀара балхаш ю болх бу.

— Кхашкара дерригаш илат тхоай низаца чудахьаргда! — цу тайпара уйлаш йолаш ба совхозе. Ялаташ чуъцара оча ерригача кийчон дорто ба — комбайнаш, жаткаш тоаь кийча хулийталга, цар тӀа болх бе тоьалла нах кийчбелга. Цу хаьйхе хоастаде хӀама дац укхаза. Керттера инженер отпуске ваза балха тӀа вацар. Цун когаметта хьаенечун а дукха хаалац цу гӀулакхах.

— Цу совхозерча 19 комбайнех 15 кийча я, хӀаьта аллха жатка а балха арайяка мара ца езаш я, — аьнна хеам бир тхога районни статистически управленера. Вахьдаш из. Кхашка эха евача комбайнех дукхагӀа ераш тоализа латт совхоза центральни усадьба юа. Е уж тоае йах а бац. Тоьац комбайнераш (хӀама ца эшшаш ийсса кхаш), ремонтникаш. Бийсаи болх бара кийтьль-м цаI комбайн яц.

Цу тӀа цхьацка а да белгалде довзаш. Групповой хьисаппе кӀа чуьцаргда вай, кхаш цунц укхаза цхьабараша. Из укхаза иштта кхетаду: хьалха-тӀехьа а лаьхе ерригаш, 5—6 комбайн кхаш цхьан кӀаьда тӀа дӀа а оттайна болх байталга сапна. Цу тайнара илат чуъца йиш я, нагахьа санна лахкача технически боабар мах кийтъяь агрегаташ хуле, уж лелаеш опыт йола комбайнераш бале. ХӀаьта укхаза берригача комбайнерашта юкъе а дукхагӀа вале 5—6 саг мара хилаш цу тайпара опыт йолаш. Дукхьал комбайн далла хоа, аьнна хьатӀахоежабаьь нах дукха хул. Хала да цхьан кӀаьда тӀа бехк беш парех бран ер, кхычарна повкъарле ер малав ха. Цу тӀа, шоай болх дика це хоча комбайнерий агрегаташ каст-каста йох, сец. Царна улдуя тӀоала а кхоаш дӀааха баш хул кхыраш. Цунца дувзаденна дукха илат довлу. Дудукхьа цу групповой методах республике хьалха латтача боахамашка санна кийса пайда эца хьажа беза совхозе. ХӀанзелча уйла е еза цу денца, дагабала беза комбайнерашна.

Цхьацка а да цу групповой методах нов. Ерригаш комбайнаш цхьан отделенера илаташ чуъца йолаху, хӀаьта йокх отделенийкара кӀа, мукх докъа а хуш фийлгаш ТӀелегаш хул. Тхо доача кхкийтъ комбайнаш тоахкагӀа, кхаш управляюще декарийла ух, озабезамаш ду.

Цудукха хӀара отделенеца шоай алота дуккалга хьежна комбайнаш, жаткаш дӀа-хьа а йийла болх дӀаболабича нийсагӀа хургдар, аьнна хет тхона. Ялаташ дӀадуьш а шоаш ма дуй цар, чуъца е низ кхоачаргба. Цу тӀа шоаш дукхагӀа бехктохаме а кетаргбар парна. ХӀаьта хьалха санна хилча, илат чуъцанза дусе я белаш заача баьинаб отделенеи управляющеш а агрономаш а. Тхо дац, оал, хьувкъам чуъцача агрегаташта доал дераш. Уйла ца ей дика йиш йолаш дац хо дош а.

Цкъа тӀа воах «Экажевский» совхозе. ХӀара шера дукха илат дов «перекресткера» цу совхозе дӀабодача наькъа тӀа. Цига деакхача кӀоагаш чу етталу машинаш, кӀа лаьтта Iоух. Цхьа метр хилла шаьра кийсъ бац укхаза. Из иккъ тоабе декхарийла йолча ДСУ-2 яхача организацега а ца хьежаш совхозе шийт низаца наьтӀа билла из тоа ца бойш дукха ве хургда.

Асфальт билла кийтъяй совхоза механизированни дьетт. Тешаме хургда цига дӀаотӀаду илат. Хьувкъам чуъцара мел эша кийче дукха хӀама ца эшаш ахь лаьнай укхаза, комбайнашкара дӀеникхача. Уж тоаре а, хӀаьта тоаль аьлча цар тӀа болх бе а нах тоьа укхаза а. ДукхагӀа йола комбайнаш (14 а уж совхозе) дӀалочух тӀехьагӀа тоае езаш я, комбайнераш лаха безаш ба. Цу тайпара хьал да районе, жалкарча боахамашке а.

«Тхона ца [illegible] кӀалкха хьорла оттар кӀи-марса денеш» ала йиш йолаш бац укхазарча боахамий кулгалхой, специалисташ. Дукха ха я районе из кийче елга хьалха дола, де дезар дӀакхайкаду, дукха ха а совхозий кулгалхашта шоай кхашка еха еш техника тоае езалга, цу тӀа болх бе нах ца тоаьалга хоаш доал. ТӀехьара а хал чакхболлаш цӀенхаитта КПСС района бюро заседане дийцар из доп. Цига хьалхашка оттадьча декхарий дукхагӀа йиза кхоачашъеш цаI боахам бац районе. Масала, хьувкъам чуъцача балхаш комплексни мара де йиш яц аьнна дӀахкхайкадаьд, бакъда комбайнашта тӀехьа мел олама агрегаташ тӀоргъя, малагӀча участкашка фу культураш дӀаоргъя, цига бехк беш мала хургва хоаш дукха бац кхашка база кийчлургашта юкъе.

Республикера новкъостал дарра хьежаш вагӀа йиш яц. КӀи-марса ха массанахьа а сагота я. Цудухьа укх юкъедисача деношца шоай кийчек гӀулакхаш тоадара сихалбе беза нальсархоша.

«Сердало» рейдови бригада: Х. ПУГИЕВ, «Назрановский» совхоза халкъа тӀахьожама группа председатель, З. ДАУРБЕКОВ, «Ленина никъ» яхача районни газета редактор, М. ЗАНГИЕВ, тха собкор.

МАСТЕР - ТӀАХЬОЖАМХО

КПСС XXIV съездо мехка экономика догӀайоалаяра, советски наха материальни культурни хьал тоадара хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдулургдац сакхетамей дисциплина йолаш къахьегаш ца хилча. Къахьегамцара гӀулакхаш цӀенех кхоачамбоацараш машар боацаши хилар хӀара советски сага керттера ойла я. Халашта дартдоаца уж дика гӀулакхаш Iемадара боккхача доархӀаме я халкъа тӀахьожама комитеташ.

Тхьо шу хьалхагӀа «Красный молот» заводе балха вера Рогачев Николай Филиппович. Токара учениккагара воалавенна воккхагӀволча мастерага кхоачам даххенна из балха тӀа цу юкъа. Цунна, коллективо чӀоагӀа лоархӀаши сий деши волча сага, тӀадиллар запасной оатхалий цеха халкъа тӀахьожама группана кулгалделга. Из гӀулакх деш ва из 1965 шера денз. Дика гӀулакхаш кӀезига даьдац цу юкъа. Запасной оатхалий цехе халкъа тӀахьожама группа хьеж электроэнерги, тоӀадаь фо, резецаш, метала, кхыйола материалаш ххоярга, производства резервах бизагӀа пайда эцарга. Группа чӀоагӀа уйла тӀайохийт технологически оборудованех пайда дикагӀа эцара, из дикача хьал тӀа а цӀена а лелаяра.

Цилиндрий хьисапера втулкаш кийчъеча хана брак йора кузнечни цеха бехкагӀа. Халкъа тӀахьожама группа оарцагӀъяларах гӀулакхаш тоаделар. Дика заготовкаш техь йохаелар кузнечни цех.

Группа кӀезига низ тӀабакийтабац цеха балхий моттигех бизагӀа пайда эцарах керда, балха онгарах дикагӀа йола станокаш дӀаоттадеш. Цу дакъе хӀанзале а цхьадола хӀамаш дарагӀдаьнад. Укх шера хьалхарча квартале цхьа керда станок хьаххаьчай, кхы а хьалххоачагӀйолаш керда оборудовани я я.

Ше болгӀача тайпара мах баь Николай Филипповича общественни балха. Дукха ха йоацаш КПСС Ленински райкома, къахьегамхой депутатий районни Совета, халкъа тӀахьожама райкома Сийлен грамота елар цунна.

Къахьегама оасарие дакхъергбола производства резерваш хьагучаяхар, хӀамай кхомбарц хьурматдари дукха ньовсам лоаттабар, — йоах Николай Филипповича, — паччахьалкхен план кхоачашъяра керттера наькъаш да, хӀаьта из хана хьалха кхоачашъяра новкъостал де тхо декхарийла а да.

Н. Ф. Рогачева, цунца цхьана цеховой халкъа тӀахьожама группа членаша В. Воропаевей Л. Сазоновей дола хӀама чулоацаш кийчъю хӀара кварталь шоай балха план, активисташа хьалхадоаха ийса дараш хьаллоац.

Цу массане а дагадар цаI да — пятилетка хана хьалха кхоачашъяр тӀаерзаьча производство резервах пайда дикагӀа эцара шоай общественни гӀулакхаша [illegible].

В. ДОРОШЕВ,
«Красный молот» завода № 16 йолча цеха слесарь.

ШОАЙ ГӀУЛАКХА ГОВЗАНЧАШ

Нагахьа санна тха колхоза амрамаллен техника лелашта волча инженера кабинете шо дӀачудаьйча эгтара [illegible] гӀа шуа теркам тӀехзаргба цекца хьаъъэхка халкъа тӀахьожамий группа члений списокаша Къаьст-къаьстача гӀамашка а йоахиаш хьальухк машинкаш къоастем боллаш кедатохача йутӀераш дна хьаьь тӀахьожамхой боккьонаш декхараш. Цу чу я цар кулгалду штаб. Цу чу вӀашагӀбеттаду даь, балха планаш уттаю цар, дьагучадьхена кхоачамбоацарех аьнна шоай предложенеш тал, вӀашца а эпаш душ царех де яхар, сиха чакхдоакха из. Къаьстача хьукъа чу алда документаш — граждани заявленеш, чакхдаьлача гӀулакхех лаьна уттаьь акташ, бюро решенеш, халкъа тӀахьожама группа членаша даь къамьлаш. ЛоархӀамен чулоацам дика болаш дӀ документаш.

БарӀ сег ва уж, кхаш лелядераш, хьайбаш леладераш, гӀишлошъераш, боахама кулгалхой, коммунисташ, парте боьшараш, тайп-тайпара профессеш оамалаш йола нах. Цхьабакъда, цар массаре а кхоачашдар цхьа гӀулакх да — общественни рузкъа лораделга. Халкъа тӀахьожам делабар цар шоллагӀа гӀулакх да. Аз из кийса ца аьнна дика а тергу. Цунаех воккханен юкъера эниза юхь яц. ХӀана аьлча цу шоай «шоллагӀча» гӀулакха дӀатеа цар дукха низ хьинарх.

ХӀара дешийн шоаш чакхдоахача гӀуленхаша тӀахьожамхоша новкъостал ду наьха бехктохами санхетама лаьхбарь. Партийни организацие мах ба шартовеш докхе новкъостал ду цар парте решенеш кхоачашъе къахьегамхой оарцагӀбатара.

Тха колхозаш производства шоллагӀа участок оаш хьаийцача, шига дакъа доацаш тӀахьожамхой боацаш яц. Группана кулгалдеш ва [illegible] техника [illegible] воле [illegible] коммунист Алексей Николаевич [illegible]. Дика специалист, принципиальни коммунист ва ва, хӀана къахьегамхо. Цудухьа тӀахьожамхоша новкъостал [illegible] шоашта кулгалда.

МоллагӀа [illegible] таш дӀадера хиннаи, дӀайийнача хӀамашта гӀулакх дар, уж чуъцар, эзбь ехар, довхкакар Iан кийча ер, техникаш ремонт ер из далде — уж дерригашт дешаш тӀахьожамхой гӀулакх долаш да. Коммунисташ юкъе а болаш вӀашагӀъеххан болх беши сектораш я производства дерригача доакъошка.

Дика хӀамаш дукха да коммунист Леон Хачатурович Сагомек керте латтача, хӀамай кхомбарех хьурматдарех сектора членаша даь. Общественни рузкъаши кхомбарген кхурматдарген хьожаш ба уж. Аххха укх тӀехьарча [illegible] шоай гӀулакхаш [illegible] 23 эзар сом хьалхад.

Хостала доагӀаш да хьайбаш леладера дешама хьалхаче сира гӀулакхаш. Вола кийтана вӀаштӀехьабаккхаро тӀахьожамхой новкъостал да кхоачамбоацарех хьагучадахь дӀадаха а. ХӀаьта цу гӀулакха эра дикка лаьцар, ва гара хьаьха, Хантыров Мухтара [illegible] а ва. Партийни принципиальность [illegible] тӀахьдаьнна цун [illegible] а [illegible] кхехӀийта.

Керасача пятилетка шоллагӀча шера социалистически ялх йоархьай хьайбаш леладераша. Бетта - бетта доккхагӀа да дойла толамаш. Квартала план хайла хьалха кхоачашъяьй. Цу дерригача хӀамаца гуш да сектора члений гӀулакхаш. Дика болх бей я ферме вӀашагӀъелла пост. Дукха ха йоацаш цу поста члено Галаев Юнсапа аьцав концентраташ а лочкъаьь водаш дикав доахакга хьежа болхло Казачек. Цу тайпарча харцахьа наькъа тӀа аьнайн доакхента воалла Барчашвили, синарка Шеилова. Царна массанена а бе болгӀача тайпара бехк баьб. Вакъдар, аьлча, хӀара деша шоаш чакхдоаха гӀулакхаш бехк барах кхоачамбоацараш тӀахьожамхоша. Масала, лакхе йийшача факташ ялх бахкхар уж тайпа моттигаш коллективе шерра юйцара, вӀорта а шиш а бӀлаш дола къамаьл дара. ТӀахьожамхой балха тӀа керттердар — кагийн доаккхийн зенаши зуламаши дарга доаха дерригаш наькъаш хӀакъоватьга ма дий.

Из керттердар лерде а лаьца чакхдоаха шоай гӀулакхаш Александр Иванович Карасев керте латтача кхаш лелаярна дешашка хьожача сектора членеша а. Цар участке хӀапзалие цхьанкха моттиг хиннаи халкъа доалахьара рузкъа лочкъадаь, хошшехьа а телха хӀамаш даь. Къаьстта чӀоагӀа болх бир сектора укх шера бӀаьстан юхье культураш дӀаюнча хана. Цхьаккха хӀама шоай тӀахьожама кӀаллхара ца доалийташ, тӀах аьнна лела цир царех хӀаране шийт гӀулакх.

ДӀайийнача хӀамашта хӀана шоллагӀа гӀулакх даь дахьнад. Цу гӀулакха къаьстта чӀоагӀа эхар болх бергболе вах. Цудухьа шоай де дезар дика кхетадеш болча тӀахьожамхоша бахача наха юкъе боккха хьехама болх бир. ДӀайийна хӀамаш оасарах цӀенье араваьлар воккха а эзамига а мел йола саг.

Тетара дика болх баьб механическерча сектора. Тешаме дика тоаьлча техника йиш хулайтаргъя тхога пятилетка шоллагӀча шера хьувкъам сихен дикагӀйолча агротехнически хенаш чуъца банкха.

Из заморг ала йиш йолаш я кхы секторах а. Царех хӀаране шоай болх чакхбоах хано дӀаластерашке хьежжа оттаьна планагӀа.

ХӀанз эгтара сагота йола балха ха я боахам шура дукха хьайолаенай, кхоане арайла езе а кийча латташ я илат чуъца техника, чуйнна леш да мангала балхаш, дукха да кхьдола гӀулакхаш. Укхаза уйла я аь бе беза болх, нийса вӀаштӀехьабакха беза къахьегам. СихагӀа лела, шоашкара инициатива гойта езаргья болхлой, специалистий, кулгалхой, хӀаьта укхаза эгтара хьалхара оала дош халкъа тӀахьожамхошка а да.

К. ГЛУЩЕНКО,
Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза парткома секретарь.

БЕРИЙ ХОЗА ХА

ЗОВНЕ ОАЗАШ ЕК

Хьалхалкхачи беранаш човгIа сатийса ахкан ха. Малхо камаьрша йоаржаль лIанарин лоаман хи театолгашка лоал. Iалана баьццарча догамашна егай Нохч-ГIалгIайчен лоаман моттигаш. Царех эттара хозагIйолча моттиг, сийнача лоамашта юкъе Хунхулау ахача хиха йисте уал, Грозне автотранспортни предприятейи накъвал дехкача организацей болхлой берашта лаьрхIа хьалтьнь Ю. А. Гагарина цIерачIа пионерски лагерь. Укх шерд къаьстта хоза я из. Эргадьниаз лагера сибат. Укхаза керд хьалхьый бераш дийна даьдергаьла бархI корпус, столови, лорий пункт. Еттача кирпичех льча карте чудерзадьа лагера довиха, саьргIата хов. Духхьал укх шера пионерски лагерд цоа 2500 га дIасгIай. ХIана укхала хьалхьеш я эстрада, администрактивни корпус. Лагерь эргаьонахьа тхьеш Грозненски № 3 йолча пассажирски автотранспортни предприятена накъьнтал ду города автотранспортни предприятешея накъвал дехкача организацашем.

Бераш тIадола автобусаш тахьтаьа бIаргайча лагера коана Iаргашка накъвбахьхар воспитателаш, лераш, повараш. Бездие, веладевна вар массавар. Лагере массанахьа хьалтёха довххар «Шуга хьеж укхаза», «Шо лахварах тIаддаха да, тха хьамелра бераш» яха плакаташ. Укхаза митта бераш тIлацилга оамал хиниа дIаттах.

3-ча июне лагера воз байрах урагIъахийтар пионераша. Цу дийнахь транспортникий берий зовнеча оазаша Серженъ-Юрта чIожера сатем боабир. Хьалда укхаза хиннача йиIигашта, кIаьнкашта бIаргадайра керда хувцамаш: спортивни площадкаш, пионерийтурпьлхей аллея. Торжественни эча площадкана дIатIаподача портрета тIара берашта безаме бIаргаьежаш санна хет Ю. А. Гагарин. Укхаза берашца алка дIалворгда дукхача шерашка цу берашца салоIаш хиннача №2 йолча Гудермесе юкъерча школа хьехархоша Н. Т. Ботуринеца, Т. В. Фоминовас, № 47 йолча Грознерча школа хьехархоша В. И. Задубровске, Л. Г. Хацкелева, № 21 йолча юкъерча школа йоккхагIйолча пионервожате В. М. Тимошенкос. Балха йоккха опыт я иов. Тимошенко. Пионерски лагере чIоагIа сакъердамех безамех хул цунца. Цо кулгалдеш дика болх бу Гудермесерча педучилища отрядни вожатеша. Дика майчо ль лагере бахкаб укх шера пионервожатеш. Цо хьакъехьа къаьстта белгалбаха беза вожатеш В. Головва, В. Щербакова, кхиберш.

Т. ХАЦКЕЛЕВА,
Ю. Гагарина цIерагIча пионерски лагера начальник.

СУРТА ТIА: «Дружба» яха пионерий лагерь хьеаларах хоам бер горнисташа. А. ХЬЫТИЕВА сурт.

САЛОIАШ ДА БЕРАШ

Укх ахкан денойка дукха гу «Бераш» аьлча хьалхашка йоаллаш дола города араха дIаухаш автобусаш. Дика салоIаргда героделрча механьтта, химически, медицински, кхыча учрежденейи предприятейи къахьегамхой бераша вай республика хозача Iалама мархIа йоаххача пионерий оздоровительни лагерашка, туристически базашка.

Профсоюзий областной комитеташта юкъе эггара хьалха Октябрьски районе 56 участке «Здоровье» яха медицински болхлой пионерий лагерь хьеалларах хоам бир горнисташа. Хьалхарча аргIана салаIа 208 бер дахийтад цу лагере. Дика вIаштIехьдаьккхал укхаза бераша салоIилга. Хий долаш бассейн, спортивни площадкаш, берашта сакъердаме мел доле ловзараш да. Йоаьхо ю берий кхача дикен чаьи болаши хилийтара. ХIара дийнахь берий кинофильмаш, спектаклаш хьокх. 17 июне Липецки театра коллективо лагерерча берашта «Заколдованная принцесса» яха спектакль хьоккхаргда. Бутт кхоачалуш бераш долча хьоашалгIа боагIаргба вай республика кукольни театра артисташ.

Укх шьхи «Здоровье» яхача лагере салоIаш хургда 860 бер.

* * *

Гоплакь хьунаши юхе гIолла долаш хийи долаш хIоэча моттиге улл Серженъ-Юртара «Смена» яха пионерий лагерь. Берий зовнерча оазаши хьалйизай чIожа. Шийлача лоаман хи чу лучайш, маьлха эIанарашца ловзаш лел укхаза салаIа дола Грознерча хьачан промышленноста болхлой 700 сонгIа бер. Юха деша даха ха хьатIаккхачале 2200 бер салоIаргда укхаза.

Цул сонгIа кхачан промышленноста болхлой 40 бер гIоргда Черсий-Балкхарой республике «Юсеньги» яхача туристически базе. Царна довзаргда дукха сакъердамех хIаман, шийла хоаэгIа ахы доацача Iалама хозаленаш.

* * *

Шелковской района школай оздоровительни лагерашка укх аькки цхьа эзар дешархочо салоIаргда. Спортивни ловзарашта лаьрхIа дика волейбольни, баскетбольни площадкаш тоаяьй, хIаьта цхьайолча школашка кхы а хьатIаеш я.

Ловмашта кIал увалча Шелковски «Раздолье» яхача пионерий лагере хьалхарча аргIана ткъа ши бер дахад, кхоаза ... 80 бер салоIаш хургда укхаза. Уж да района [illegible] боахана, промышленноста, [illegible] болхлой берий.

Г. С[illegible],
Шелковской района [illegible].

«ДАЬЛА ХАЛХАР»

Халхар дукха дезача верригача дупен тIарча халкъех болча наха санна, безаме тIаьйцар Эсамбаев Махьмуда сеахани самардийнахьи грозненски зрителаша а. Сцена тIа воаллаше а, Махьмудахалхархочо тIаьзар дуккхача зрителий теркам. Цхьа денкха цIей дездеш санна деташ гIоадаьна, халхархо боккхача бездица везавенна вар. Халхара искусство чIоагIагIа йоаза, цуьнцарча безамо на буташ Махьмуда халхарга хьажа мел вонар. Искусства тематикага, цеппаьхкал йоккхача техникага, дегIацарча, оамалашцарча эзделага ладийгIача цхьакха а виса йиш яцар дог тоха ца луш. Цунна хов, мог хIара ше деча халхара Даьхен наьха ерригата оамалаш хьаьна. Цо боккъалдоха мексиканец на мексикански халхар деча хана, негр, индиец, испанец на нохчо-Махьмуд цу къамий халхараш цо деча хана.

Сцена тIа на турпалхари. Цхьа ший тайпара кий туж цун керта тIа — тайп-тайпарча бесаех йоача бедаргех ... Цхьа боккхача баьийха, валарах кIалхарбоал цо нах жинех, боадон жинех. Сихлу музыка ритм, цунна сихлу кхай лела халхархочун маьженаш. ТIехь - тIехьагIа чIоагIлу ... сам. Зале Iинмад а яц хоал. Цхьаккха а хIаман уйла яц цар — дукхьал халхаро дIалаьцай цар уйла. Юххера а цIаьхха чIоагIа цIогIа а даьле вон кондуи, вала воал из. Бакъда, цунца дов жинаш а.

Сона хац из халхар Махьмуда деш зале баьгIарашта юкъе меттала нах барий. Бакъда, 1964-ча шера г. Херсоне из халхар цо деш къамаьла оаза да хиниаш аьрда цIаьхийяча зал ... цхьан студентах. Иштта чIоагIа дега, кхетаме тоам беш да «Макумба» яха халхар.

...Сцена тIа воал Махьмуд -индиец. Махьмуд аьлча а — даьла. Халхара даьла! Доалу халхар:

Дошо даьлас дехарах хьалбоалаш латтача дошо малхаца цхьана деннача, цхьакха а дийна хIаьа доацача лаьтта делха доалу догIа. Дийлу лаьтта — баьцоргIаш тIаьоал, ер оалхазарий оазаш.

ДогIа соц — дийна мел дола хIоама яха а да. Дошо даьлас дех дабалгар лаьтта хиш хилийтар — доалу Инде лаьтта Ганг яха хий.

Бакъда дуIа хиний бердех тIех а даьле лаьха бешамаш йоаю, дикха ... из ду Ганга хиво, тIаккха юха а ший лIар дуж. Дошо даьла лаьтта хуьи сигалбесарча даьлас, бакъда, кхоана юханоагIаргба доше даьла юха а ший эIанарашца дIоахдергда цо лаьтта. Иштта хургда даим.

Махьмуд шерттига, шиткъа мара бIарга ца доалуш Iоерахов, иштта вагIа кхера хилча санна. Иов прожектора сердал. Индей халкъа «Дошо даьла» яха халхар Махьмуда деча хана уж мел дола сурташ шоанта юкъ-духьала цаI цоллагIчунца хувцалуш баьгIача зрителаша дIаьхдаь тIоараш детт. Боарам, доазув дац царна хиниача салоIама...

М. РАШИДОВ.

СУРТА ТIА: Инде халкъа «Дошо даьла» яха халхар деш на С. М. Кирова цIерагIча парка къайлача театре Эсамбаев Махьмуд.

М. [illegible] сурт.

ГРОЗНЕ ОБЩЕСТВЕНИИ ПОРЯДОК ЛОРАЯРАХ ЙОЛА КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ ГРОЗНЕНСКИИ ГОРОДСКОЙ СОВЕТА

РЕШЕНИ

№ 25, гов. Грозный. 1972 шера 23 май.

«Административни порядкагIа гIодаш деттара доазув оттадаьдар 1962 шера 20 апреле Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа Грозне территоре тIа общественни порядок лорявр дукха къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совето сецам бу:

1. Улицашка, театрашка, кинотеатрашка, клубашка, культура цIеношка, паркашка, скверашка, стадионашка, пляжашка, рынкашка, магазиншка, столовешка, общежитешка, нах бахача цIеной ноашка, гIулакх деча помещенешка, городской транспорта тIа, кхыча общественни моттигашка общественни порядок толхаярах бежке бола нах административни бехктокхаме оза оттадола, нагахь санна цар даьча гIуллакхех лакхедьа леттача пачхьалкхен Iаьдален доал дечен организа оттаьча законодательни актаца уголовни е кхыча бехктокхаме ца оол.

2. Общественни порядок толхаяр да общественни моттигашка гражданашa леладу е гIулакхаш:

а) торговлен общественни кхачан мела ца магийтача учрежденешка, хIаьта иштта къахьегамхой сакъердам салаIен арабаьннача моттигашка, улицашка, нах бахача пачхьалкхени кооперативни цIеной ноашка, кхыча общественни моттигашка спиртни малар молга;

б) улицашка, скверашка, паркашка, кхыча общественни моттигашка ахчен хIамаши ехкаш ду ловзараш;

в) 23 сахьат даьннадул тIехьагIа IуьIрайна 7 сахьат даллалца чIоагIа лайн дар, чIогIа кхекхар, музыкальни инструмент лакхар, улицашка, кхыча общественни моттигашка [illegible] болх байтар;

г) [illegible] йоадераш йоаш мотоциклашца ваьар;

д) [illegible] улицашкех общественни моттигашкех гражданаш [illegible];

е) [illegible] порядок [illegible];

ж) улицашка, паркашка, скверашка, нех хьешаш болар предприятешка оттадаь гIандаш, урнаш, улицагIара лампаш, кхыбола имущества йохар.

3. Улицашка, скверашка, подъездашка юртбоахама продукташ, кустарни хьадаь предметаш, хIаьта иштта промышленни производства предметаш хIамаш йоккхилга ца магийта, хIаьта иштта уж йоххара къоастаьйоача общественни пайла хилча моттигашка а.

4. Домоуправленеш, арендатораш, шоашта цIенош дераш, шоай цIенош дараш, пайда эцаш нах чубаха цIенош, е кхыйола зданеш города улицашта майдашта хьатIаотташ усадебни участкаш йолча учрежденей, предприятей, организацей администраци лекхарийла йойла коамаIарамкен домовладеней, учреждений, организацей подъездашкех номераш йола фонараш оттае. Номер йола фонараш баьдъелча хьаленга а са хилча дIайоае а еза.

5. Укх решене 2 пункт толхаярах бехке бараш, нагахь санна дешь толха гIулакхаш уголовни тaIазар де дезаш а «Хулиганал леладарах бола бехктокхам лакхбарах» долча 1966 шера 26 июлерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа бехктокхаме оазаевзаш а дене, хIаьта иштта укх решене 3-гIен 4-гIен пункташ толхаярах бехке бараш а къахьегамхой депутатий районни Советий исполкомашка йолча административни комиссешка административни бехктокхаме оза мегаргдоацилга дIахайташ, 10 сомага кхачалца гIод тохаш, хIаьта гIулакхе бараш — 50 сомага кхачалца гIод тохаш.

Города Грозне чурча гIулакхий органий болхлошта бокъо йойла общественни порядок толхаярах гражданашта тIаккхалча хьаьи сомал тIех доацаш гIод тоха, цунах квитанци дIа а луш.

ДIахайта деза кхехза барашка спиртной малераш дохкарах, хIаьта иштта мукъа ца бенича моттиге Iодотташ спиртной малераш дохкарах торговле предприятей гIулакха тIа болча наха нагахьа санна цар даьча гIулакхашца зуламаш болгалонаш еле 1969 шера 13 марта № 355 а йолча РСФСР Министрий Совета сонамна чIоагIъелча РСФСР торговлен гIулкхий департамен дIайаьхьаьрча пачхьалкхени инспекцей йойла Положене 4 пункта на аллара 25 сомага кхачалца гIод тохаш хилар.

6. Спортивни, культурно - массови, кхыйола мероприятеш еча хийа предприятей, учреждений, спортивни обществай кулгалхоша, театрий, клубий, стадионий, общежитей администраци хьакъа дружинашеи чурча гIулакхий организашех бувзам а болаш общественни порядок хьалхоаьргйола а Iадашъергйола а гIулакхаш де деза.

7. Грозне чурча гIулакхий районни отделаши районни исполкомашкара административни комиссешка лекхарийла йойла:

а) гражданаша общественни порядок толхаць моттиг массехза отт цар болх беча е дешаш болча предприятей, учреждений, общественни организацей кулгалхошка дIахайта;

б) общественни порядок толхаць гражданаш болх беш болча из толхаярах долча протоколаш хьажара административни комиссей заседани е, цу заседанешка организацие, предприятие, учреждение коллектив юкъе а оазаш.

Чурча гIулакхий органаша, халкъа образоване городской отдело, школий директорашеи берашa общественни порядок толхаяь моттиг массаза отт цар дакъа... уж леладераш болх беш болча общественни организацешка дIахойтадия.

8. Е решене кхоачашъяра тIехьоажаш лоеттабар къахьегамхой депутатий районни Советий исполкомашта чурча гIулакхий отделашта тIадувлада.

9. Решене чIоагIлу пропискаш 15 да деьлча, г. Грозне территоре тIа кхоачашъе езаш а я.

В. ШАМАРДИН,
къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполкома председатель.

Я. ПАНЧЕНКО,
къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполкома секретарь.

ЦХЬАН ДЕЗАЛЕ — КОММУНИЗМЕ

Дукха ха я вай республикие меттеа Совсе а боккха лоаремIем бола промышленни предприятеш йолча Грозне Заводской района болхлоша Урус-Мартана ахархошта шефски новкъостал лоаттабу, царна юкъе вежарашка доттагIал, хьоаьнал дола, цхьана вIашагIа кийттий, де дезачун хьакъехьа уж вIаши дагабуьла, цхьана культурни салоIаш хула.

ДIадахача кIиранийнахь, 11-ча июне, цу шин района къахьегамхоша дездир болхлойи ахархойи дохардоаца доттагIал дIекъокхаш дола, СССР хьаяь 50 шу дизара, Нохч-ГIалгIайчен автономи хьаккайнаь 50 шу дизара кетадаь «Безамо цхьа дезал а долаш коммунизмага бодача новкъа доал вай» яхача деннагIа оттадаь дз.

Городал арайоал советски республикайи Советски Союзан пачхьалкхен байракхаш тIайола 16 мотоцикл, символически марса гоам тIаоттаь автомобиль, автобусаш. Из я Урус-Мартане йода воолчаний поезд. Цунна некъайоагIа хьалха летташ хоза кийчъяь машини йола тIехьа тачанкех урагIоа бахьаш бола Урус-Мартана машиний колонна.

Урус-Мартана юхе хозача ара вIашагIкхет уж. Машина тIара машина тIа воаллургволаш вIашта юхе отт колоннашта хьалхара ши машин. Цу машинаш тIа леттача маре бе боаллача колхозашка баракъаш дувхача йоIой болхлочун комбинезон юкхача эIамигача сатои болхлоштен ахархоштен къьерча дохардоацача доттагIалах массаьк дош оал. ТIаккха йоI эIамигя сагI воача машина тIа дIагIаьвьар. ВIаши юхе дIа а айтте, изрен гоки бе доалла кулгаш юхе а дикъе урагIдоаийт цар. Хьахул болхлочуни ахархочуни айхха долча доттагIала дийна фигура.

Чоккеш дукха нохчий эIамига сати йоI хьайха а долаш, мартанхоша моаршал хоетт дьешашка, тух-сискал хьалхашка къу. Цу хална гулбеннарашта говкъа дIасотт машина а колоннацара арсийн нохчийи къаман бераькъаш дувхаш бола кагий кахи зелимарийи. Оркестро йиш локх. Трибуне тIа бола нохча а района школашам. Хьайнашка моаршал хоаттаьш къамаьл дир Урус-Мартана райисполкома председателa Л. М. Налаева.

Доалу ... хозийи халхараш, хьалхе ... а къамаш ... Иштта вIашагIкхийттача сакъердам баьчул тIехьагIа колоннаш Урус-Мартане дIачуйолх. Райцентра майдане совц уж. Церна накъьбоагIа пионераш. Геттара дика дешача пионерий сийлен ха латтача В. И. Ленина памятникни Даьхен тIем тIа байнача патриоташта детIача памятникаш хьалхашка дийна зезаш доли гулбеннараша, мугIарагIа дIа а айтта, пионераша дув буъ Ленина гIулакха, Коммунистически парте гIулакха тешаме хургболаш.

... Нохкъе ... ГIуллакхо ... доттагIала ... дезду.

Хозача боккхача ара дIадолалу доттагIий деза де. Дика кийчъяьча сцена тIа боал парте райкомий, райисполкомий, боахамий кулгалхой, производство хьалхалаттараш, къахьегамхой вешалаш.

Шин района юкъерча доттагIалах болхлой классни ахархойи дакъагIонах, новкъаз санна чIоагIача къаьмий ленински доттагIалах, районашка кердача цiтадехка дикача къахьегама толамех къамаьлаш ду КПСС Урус-Мартана района хьалхарча секретара В. Якаева, КПСС Заводской райкома шоллхарча секретара Н. Ф. Осовенкос, «Гойтински» совхозе директора Социалистически Къахьегама Турпала А. Кагерманова, Ленина цIерагIча Грозненски механьтта чиккдоахача завода воккхагIйолча оператора Социалистически Къахьегама Турпала Н. Н. Ведерникова, кхычар, моаршал латта боагIа пионераш.

Советски Союза Гимн а локхаш чаккхоал вIашагIкхетара официальни дакъа. ДIадолалу шинна района художественни самодеятельноста коллективий концерташ. Ши сахьат сонгIа бIаьхбелла доттагIал долча шин района къахьегамхой вIашагIкхийттача эттта сакъердам.

Ю. ЮСУПОВ.

ХУДОЖНИКИЙ — ЛЮБИТЕЛИЙ ВЫСТАВКА

20 июне Грозне изобразительни искусства Музее Нохч-ГIалгIай республика художникий - любителий выставка хьеля.

СССР хьаьи Нохч-ГIалгIай республика вIашагIъелла 50 шу дизара хетаь я из.

Выставке хьеха оттаберга 40 художникий - любителий 300 болх.

Цига хургья тайп-тайпара произведенеш: скульптура, графика, чеканка, иштта шамраш. 25 ...

Ш. БАТАРБЕКОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 июне

9.30 — Передачий программа. 9.35 — Кердадераш. 9.45 — Дешархошта. «Дешо кулгаш». 10.15 — Вос бола телевидени. «Деррига а вай кIерa» ... художественни фильм. 2-гIа сери. 11.30 — Поэзия. Вай доача хьешалгIа ... поэтесса Васильева. 11.40 — ... 15.30 — Кердадераш. 17.00 — Передачий программа. 17.15 — Дешархошта. «Са Даьхе СССР я». 17.30 — Дешархошта «Боннуруа доге яха художественни фильм. 4-гIа сери. 18.25 — Социалистически ... (нохчий меттала). 18.30 — Телевизионни кердадераш (нохчий, эрсий меттала). 18.50 — Киножурнал. 19.05 — Довкъараш, ... цIаьхаза а довкъараш. 19.30 — Телевизорашка хьожарий хаттарашна жоп лу «Правда» газета политически обозревателa Жуковс. 19.50 — Анчарон. «Денна тIехьа да». Телевизионни спектакль. 6-гIа дакъа. 11-гIа октябрь, орпот. 21.00 — «Хаъ». Информационни программа. 21.30 — ... художественни фильм.

16 июне

9.30 — Передачий программа. 9.35 — Кердадераш. 9.45 — Вос бола телевидени. ... фильм. 10.15 — ... художественни фильм. 11.25 — ... 12.00 — Вос бола телевидени. Эстрадни концерт. 12.30 — «Объектив». 13.25 — Кердадераш. ... — Передачий программа. ... (эрсий меттала). 18.00 — Дешархошта «Николай Бауман» яха художественни фильм. 18.30 — ... (нохчий меттала). 18.30 — Кердадераш (гIалгIай, эрсий меттала). 18.55 — Хоамаш, реклама. 19.00 — Киножурнал. 19.10 — ... (гIалгIай меттала). 19.35 — ... телевизионни экрана тIа. ... художественни фильм. 21.00 — «Хаъ». Информационни программа. 21.30 — ... Консерватори ... 22.45 — Вос бола телевидени. ... документальни фильм. 23.00 — Кердадераш. Передачий программа.

РАДИО

15 июне

6.30 — Юртера вахар (гIалгIай меттала). 6.40 — Хоамаш. 6.55 — Хоаттам. 7.00 — Москва. 7.30 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.50 — «Серлало» газета обзор. 7.55 — Москва. 8.15 — Передачий программа. 8.20 — Габатаев. ХIамий рапсоди (эрсий меттала). 8.45 — КПСС-а XXIV-ча съезда сецамаш кхоачашде. «Советски села дентча беркате» ... корреспонденци (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 10.00 — ... (нохчий меттала). 16.15 — Коммунистически къахьегама ... (эрсий меттала). 16.40 — СССР — вIашагIъелла 50 шу дизарга. ... (нохчий меттала). 16.45 — «ДоттагIалца вай ...» яха беседа (гIалгIай меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда ... (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.40 — ...

... (нохчий меттала). 19.30 — Москва.

16 июне

6.30 — Юртана IуьIре (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хоаттам. 7.00 — Москва. 7.30 — «Грозненский рабочий», газета обзор. 7.50 — ... газета обзор. 7.55 — Москва. 8.15 — Передачий программа. 8.25 — ... концерт (нохчий меттала). 8.45 — ... (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 10.00 — ... (гIалгIай меттала). 10.15 — ... передача. ... Алтай». 16.30 — Производство ... концерт (гIалгIай меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда ... (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.40 — ...

ХАОТТАМ

Тахан республикан Грознен гIолла кIеиг дукха доцаш а ... даш, ... хьалхбеаьлаш ... республике 34 — 29 градус, Грозне 26—28 градус ... а бу ... хьекхаш, буьйсанна 12—17 градус, дийнахь 25—30 градус. ... а ... за ...

16—17 июне кIеиг дукха ...

Метеослужба.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-61, 364051, Ленина урам, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-00; редактора зам. — 3-30-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахаран, культурни отделий — 3-61-40; промышленноста отдела — 3-42-39; юртбоахама отдела — 3-42-28; письмай отделайи бухгалтерай — 2-00-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революцен проспект 7/04.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный-61 364051 ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-00; зам. редактора — 3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-40; отдела промышленности — 3-42-39; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии 2-00-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/04.

СФ05128. Заказ 4[illegible].

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ГОРОДАШКА БАХА НАХ КХАШКА БАЬХКАВ

Халкъа Корей столице Пхеньяне бахача наха массава раьза а хиина хьаллаьцар эттара лоамагIча хана кхашка дуга дIадегIа даьккхара юрташкарча къахьегамхошта новкъостал де аьнна Къахьегама парте баь тIадьедам.

Корее эттара шерагIа лораьча юртбоахама культурех цаI — дуга да. Дуга рассада боча ховха хьалташ дIадогIар санна дола лоралуш де деза гIулакх хIана укх сахьата наьха кулгех мара тийша дее йиш йолаш дац. Ахархошта сагоагIа долча укх бIаьстан юххьерча деношка автомашинашца, автобусешца, поездашца юрташка бахаб итташ эзараш нах, болхлой, гIулакхера нах, студенташ, школай, лакхарча классашкара дешархой. Аьхха, масала, 9 мая цхьан дийнахь шоай мукъагIа бахача 400 эзар сонгIа наха болх бир мекха кхашка.

Ха — дуга леладечун лакха хьувкъаш кхобар дукха лоттабеча кхоасанера керттера резерв. Беррига моах гIеттар цу резервах бIаьзагIа пайда эца. Соазка Корея дукхача кооперативашка хIара гектара тIара 80—90 центнер йоаьххаш дуга даьккхар. Укх шера а иштта лакха хургболаш ба лаьувкъаш.

Ф. ЛЕСКОВ,
АПН соб. корр.

Пхеньян.

Бразили — берий [illegible] дукха доши долча мехкех цаI. Мехка уахаццIено лораяра министерства даннаегIа, мехка бовча берригача нахах 55 процент уж да. Керда Iодаьча хIара эзар берах шерега ца кхоачаш да 105. Бераш сов дукха довра бахьанаш — дукха а дукхагIа, болча бахача нахагара нахара дала хьадаш: хьабе брах ца хилар, тхьел, уахаццIена доаца санитарни хьал, кер, бIаьзал на хIама ца хилар, дIа-юха дувла лазараш сов чIоагIа даржар, медицински новкъостал ца хилар. ДIакхаьса итташ эзараш бераш да мехка, хIана аьлча, уж кхаба горо йолаш бац дай-наной. Эзараш кагий бераш да городий улицаш дьаяйэза, сагIа дехаш, сайца латтача моттигашка автомашинаш юаш, цора тIа юха хIанаш цIеньеш.

Берашкарча балах дуьц офицальни статистика, хоам бу цо. Йолзино. Из дуьц Пернамбуку яхача штатерча Федеральни университета кхачаьц Институтагара даьхача фотосурташо.

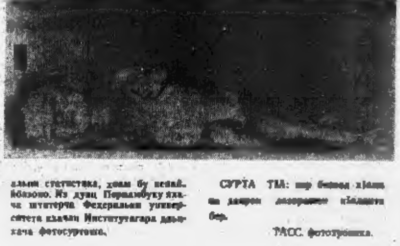

СУРТА ТIА: шир [illegible] хIама [illegible] бер.

ТАСС фотохроника.